

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

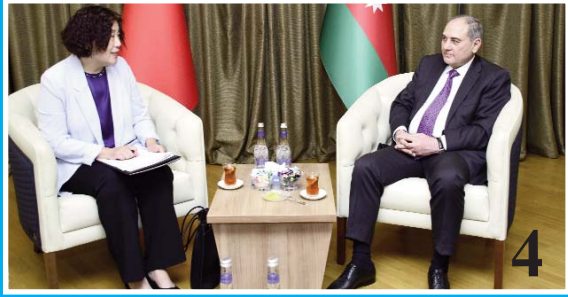

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 087 (7255)

YAP Sədrinin müavini ilə Çinin
Azərbaycandakı səfiri arasında
görüş keçirilib

4

Azərbaycan - Macarıstan: əməkdaşlıq üçün YENİ SƏHİFƏ!

2

Şərqlə Qərb arasında körpü

Macarıstanda Türk
Dövlətləri Təşkilatı
liderlərinin görüşü
keçirilir

9

Böyük Qayıdış:
Kəngərliyə növbəti köç

11

FHN: 20 ilin əzmi,
məsuliyyəti və nəticəsi

6

Çayçılıq və Azərbaycan:
niyə gerilədik?

15

"Xarici agentlər
haqqında qanun"un
qəbuluna nə
mane olur?

14

"Novostroykalar"da
əhalini necə
soyurlar? -
ŞOK FAKTLAR!

8

Azərbaycanın xarici siyasətinin önəmli istiqamətlərindən biri də Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri ilə, xüsusilə Macarıstanla əlaqələrin möhkəmləndirilməsidir. Bu, yalnız siyasi və iqtisadi sahələrdə deyil, həm də enerji, təhlükəsizlik və regional əməkdaşlıq sahələrində strateji tərəfdaşlığın dərinləşməsinə özündə ehtiva edir. Avropa İttifaqının üzvü olan Macarıstan Azərbaycanın Avropa ilə əlaqələrinin inkişafında mühüm rol oynayır. "Macarıstan-Azərbaycan əlaqələri uğurla inkişaf edir. Biz dost ölkəlik, strateji tərəfdaşlıq". Bu sözləri Prezident İlham Əliyev Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanla mətbuata bəyanatında söyləyib.

Dövlətimizin başçısı Macarıstanla Azərbaycan arasında bir çox oxşarlıqların olduğunu, onlardan birinin bizim tarixi köklərimiz olduğunu qeyd edib. Azərbaycan ilə Macarıstan arasında siyasi əlaqələr yüksək səviyyədədir, ali səviyyədə dialoq mövcuddur. Dostluq, əməkdaşlıq və strateji tərəfdaşlıq ruhunda inkişaf edən ikitərəfli əlaqələrin daha da genişləndirilməsi ölkəmizin xarici siyasətinin vacib istiqamətlərindəndir. Macarıstan Azərbaycanın strateji tərəfdaşı və Avropa İttifaqında ən etibarlı tərəfdaşlarından biridir.

1992-ci ildən etibarən qurulan Azərbaycan-Macarıstan diplomatik əlaqələri son

Azərbaycan - Macarıstan: əməkdaşlıq üçün YENİ SƏHİFƏ!

nayesində və digər istiqamətdə üzləşdiyi istənilən çətinlik zamanı hər zaman Prezident Əliyev bizim yanımızda olmuşdur." Bu fikirləri Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban Prezident İlham Əliyevlə mətbuata bəyanatında söyləndirib.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Zirvə toplantısının tarixdə ilk dəfə olaraq Macarıstanda keçirildiyini söyləyən Baş nazir deyib: "Biz bu təşkilata tamhüquqlu üzv deyilik, müşahidəçi ölkəyik. Ancaq istənilən şəkildə biz bu gün bu Zirvə toplantısına ev sahibliyi edirik".

Macarıstan Azərbaycanı enerji sahəsində etibarlı və strateji tərəfdaşdır və Avropanın enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsində ölkəmizin vacib rolunu yüksək qiymətləndirir. Azərbaycanın enerji potensialı, xüsusilə təbii qaz və bərpaolunan enerji sahələrinəki uğurları, Macarıstanın enerji təminatını şaxələndirmək məqsədilə ölkəmizin layihələrinə dəstəyini daha da artırır. Bu əməkdaşlıq, "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsinin uğurlu həyata keçirilməsi ilə Avropa bazarlarına daha çox enerji təchizatının təmin edilməsi ba-

onilliklər ərzində dərin və çoxşaxəli tərəfdaşlığa çevrilib. Əlaqələrin inkişafında 2014-cü ildə imzalanmış Strateji Tərəfdaşlığa dair Birgə Bəyannamə mühüm rol oynayıb. Bu proses 2023-cü ilin yanvarında imzalanan Genişləndirilmiş Strateji Tərəfdaşlığa dair Birgə Bəyannamə ilə daha da güclənib və ikitərəfli münasibətlərin yeni mərhələyə qədəm qoymasına səbəb olub. Sənəd iki ölkə arasında təkçə ikitərəfli münasibətlərin deyil, həm də regional və beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsini hədəfləyən kompleks çərçivə təqdim edir. Tərəflər bu sənəd ilə qarşılıqlı hörmət, suverenlik və bərabərlik prinsiplərinə əsaslanan uzunmüddətli əməkdaşlığa sadıq olduqlarını bəyan ediblər.

"MACARISTAN ŞİRKƏTLƏRİ AZƏRBAYCANIN ƏSAS İKİ NEFT VƏ QAZ LAYİHƏSİNDƏ PAY SAHİBİDİR"

Siyasi sahədə yüksək səviyyəli dialoqlar, parlamentlərarası münasibətlər və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı dəstək bu tərəfdaşlığın təməl sütunlarını təşkil edir. Eyni zamanda, sənəd enerji təhlükəsizliyi və enerjinin şaxələndirilməsi sahəsində ortaq maraqları vurğulayaraq "Cənub Qaz Dəhlizi"

layihəsinin əhəmiyyətini ön plana çəkir. Macarıstanın "Cənub Qaz Dəhlizi" -nin genişləndirilməsi və bu təşəbbüsə qoşulmaq niyyəti Azərbaycanın Avropanın enerji təminatında artan rolunu bir daha təsdiq edir.

"Energetika sahəsində uğurlu əməkdaşlıq edirik. Macarıstan şirkətləri Azərbaycanın əsas iki neft və qaz layihəsində pay sahibidir - "Azəri-Çıraq-Günəşli" və "Şahdəniz" yataqlarında. Gələn ilin əvvəlində növbəti kontrakt imzalanacaq", - deyərək Azərbaycan Prezidenti mətbuata bəyanatında söyləyib.

"Azərbaycanın quru neft yataqlarında Macarıstan şirkəti fəaliyyətə başlayacaq. Biz keçən ildən başlayaraq Macarıstana təbii qazın ixracına başlamışıq və mən bu gün qeyd etdim və Baş nazir burada qeyd etdi ki, Macarıstanın tələbatı olan səviyyədə biz qaz təminatı təşkil edə bilərik", - deyərək dövlətimizin başçısı əlavə edib.

"Biz bu gün Macarıstanın köhnə dostunu görürük. Dost dar gündə tanınar və artıq 20 ildən çoxdur ki, Macarıstanın qarşılaşdığı istənilən sahədə - diplomatiyada, neft-qaz sə-

xımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

STRATEJİ COĞRAFİ MÖVQEYƏ, TƏBİİ RESURLARA VƏ GENİŞ LOGİSTİK İMKANLARA MALİK OLAN DOST VƏ QARDAŞ ÖLKƏ

Macarıstanın enerji şaxələndirilməsinə dair maraqları Azərbaycanla strateji əməkdaşlığını daha da möhkəmləndirir və ölkələr arasında qarşılıqlı faydalı layihələrin həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Azərbaycan, xüsusilə Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya bölgələrindən Avropaya enerji ixracını artırmaqla bu qitənin enerji təminatında önəmli rol oynamağa davam edir. Bu kontekstdə yaşıl enerji sahəsində imzalanmış müqavilələr və layihələr xüsusilə diqqət cəhəkdir.

Beləliklə, enerji sahəsindəki əməkdaşlıq Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə daha yaxın əlaqələr qurmasına və global enerji təhlükəsizliyinə olan töhfəsini artırmasına imkan yaradıb. Bu, yalnız iqtisadi deyil, həm də geostateji baxımdan önəmli addımlardır ki, Avropanın enerji bazarını daha müxtəlif və dayanıqlı etmək məqsədini güdür.

Ardı Səh. 3

Azərbaycan - Macarıstan: əməkdaşlıq üçün YENİ SƏHİFƏ!

Əvvəli Səh. 2

Macarıstan, artıq uzun illərdir ki, Azərbaycanın Avropa İttifaqındakı strateji tərəfdaşlarından biridir və Budapeştlə Bakı bütün beynəlxalq platformalarda yaxından əməkdaşlıq edir, bir-birlərinin ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə açıq və birmənalı dəstək verirlər. Macarıstan Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə münasibətlərinin inkişafına və ölkəmizin Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rolun daha da artmasına dəstək verən, həmçinin, Avropanın mühüm nəqliyyat dəhlizlərinin keçdiyi dinamik iqtisadiyyata malik bir ölkədir. Avstriya, Sloveniya, Ukrayna, Rumiya, Serbiya, Xorvatiya və Sloveniya kimi ölkələrlə həmsərhəd olması, Mərkəzi Avropada yerləşməsi Macarıstanın Şərqi Avropa ilə Qərbi Avropa arasında mühüm strateji mövqeyə sahib olmasına, iqtisadi-siyasi proseslərin mərkəzində dayanmasına imkan yaradır. Ölkənin logistik imkanları, geniş avtomobil və dəmir yolları şəbəkəsinə malik olması və bu şəbəkələrin qonşu dövlətlərin ərazisi ilə Avropanın ən böyük dəniz limanlarına əlverişli çıxış imkanları yaradır. Macarıstanın coğrafi mövqeyi, eyni zamanda enerji dəhlizlərinin diversifikasiyası üçün də geniş imkanlar açıq və bu amil, şübhəsiz ki, həm Azərbaycan, həm də Avropa İttifaqı üçün əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan da, şübhəsiz ki, Macarıstan üçün Avropa ilə Asiya arasında körpü rolunu oynayan, olduqca strateji coğrafi mövqeyə, təbii resurslara və geniş logistik imkanlara malik olan dost və qardaş ölkədir.

"AVROPA İTTİFAQI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ MÜSTƏQİL SİYASƏT APARMAQ KİFAYƏT QƏDƏR ÇƏTİNDİR"

Hər iki ölkənin strateji hədəfləri, həmçinin, Azərbaycan və Macarıstan liderlərinin qarşılıqlı əlaqələrin inkişafı ilə bağlı yürü-

dükləri siyasət iqtisadi-siyasi münasibətlərin daha üstün bir səviyyəyə daşınmasına imkan verir. Ölkələrimiz beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də yaxından əməkdaşlıq edir, bir-birinin təşəbbüslərini dəstəkləyir.

Macarıstan Avropa İttifaqı, Avropa Şurası və digər Avropa strukturlarında ölkəmizin maraqlarını hər zaman müdafiə edir.

Türk Dövlətləri Təşkilatının Budapeştdəki Nümayəndəliyi Ofisinin fəaliyyəti və Macarıstanın bu təşkilatda müşahidəçi statusu da mədəni və siyasi əməkdaşlıq baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Baş nazir Viktor Orban, xarici işlər və ticarət naziri Peter Siyarto dəfələrlə bəyan ediblər ki, Macarıstan həm Avropanın ən Şərq, həm də Türk dünyasının ən Qərb dövlətidir.

"Macarıstan müstəqil siyasət aparan nadir ölkələrdən biridir. Xüsusilə Avropa İttifaqı çərçivəsində müstəqil siyasət aparmaq kifayət qədər çətindir", - deyən Prezident bildirib: "Çünki bir çox qaydalar var, bir çox otu-

rmuş prinsiplər var və Avropa İttifaqının vahid xarici siyasəti təbii olaraq prinsiplərdən biridir. Buna baxmayaraq, dostum Viktor Orban həmişə Macarıstanın dövlət və milli maraqlarını hər şeydən üstün tutub. Biz bunu alqışlayırıq".

REGIONAL TƏHLÜKƏSİZLİK BAXIMINDAN MÜHÜM PERSPEKTİVLƏR

Azərbaycan və Macarıstan arasında iqtisadi əməkdaşlıq son illərdə sürətlə artan və inkişaf edən bir sahə olaraq diqqət çəkir. Hər iki ölkə, xüsusilə enerji, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat və xidmət sahələrində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq edir. Azərbaycan təbii resursları, müasir nəqliyyat infrastrukturunu və strateji coğrafi mövqeyi ilə Macarıstanın iqtisadi maraqlarına uyğun olan müxtəlif sahələrdə təkliflər irəli sürür. İki ölkə arasındakı iqtisadi əlaqələr, strateji tərəfdaşlıq, dostluq qarşılıqlı hörmətə əsaslanır və hər il daha da möhkəmlənir. 2024-cü ilin sonuna olan göstəricilərə əsasən ölkələrimiz arasındakı ticarət dövriyyəsində 29 faiz artım müşahidə edilib ki, bu da əlaqələrin möhkəmlənməsinin və inkişafının əhəmiyyətli göstəricisidir. Bu artım Azərbaycanın Avropa bazarlarında daha çox yer tutmasının və Macarıstanla ticarət əlaqələrinin genişlənməsinin nəticəsidir.

Mənbələrə əsasən, qeyd edək ki, ötən il Macarıstandan Azərbaycan iqtisadiyyatına birbaşa xarici investisiyalar 1,018 milyard ABŞ dolları təşkil edib. Bu, Macarıstanın Azərbaycanın iqtisadiyyatına olan marağını və hər iki ölkənin qarşılıqlı investisiya əlaqələrinin inkişafını göstərir. Azərbaycanlı investorlar isə Macarıstanda kənd təsərrüfatı, nəqliyyat və digər sahələrdə böyük sərmayələr qoyurlar və bu da iqtisadi tərəfdaşlığı daha da gücləndirir.

Azərbaycanla Macarıstan arasındakı münasibətlər son illər ərzində əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf edib və hər iki tərəf əməkdaşlıq sahələrini daha da genişləndirməkdə maraqlıdır. Genişləndirilmiş strateji tərəfdaşlıq və enerji sahəsindəki əməkdaşlıq regional təhlükəsizlik, eyni zamanda, iqtisadi inkişaf baxımından mühüm perspektivlər təqdim edir. Əminliklə deyə bilərik ki, ümumilikdə Azərbaycan-Macarıstan əlaqələri hər iki ölkənin strateji məqsədlərinə xidmət edəcək şəkildə inkişafdadır və beynəlxalq arenada yeni tərəfdaşlıq modellərinin yaranmasına səbəb ola bilər. Bu əməkdaşlıq yalnız iki ölkənin təhlükəsizliyində deyil, həm də geniş regional və global kontekstdə, eyni zamanda, enerji məsələlərinin həllində əhəmiyyətli rol oynayır.

Prezident İlham Əliyev Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanla mətbuata bəyanatında

Ermenistan-Azərbaycan sülh prosesinə toxunub. Dövlətimizin başçısı bununla bağlı bildirib: "İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra sülh danışıqlarının da təşəbbüskarı biz olmuşuq, sülh müqaviləsinin mətninin də müəllifi biz olmuşuq və məhz bu mətn bu gün Ermənistan tərəfindən qəbul edilib. Təbii ki, müəyyən düzəlişlərlə. Amma prinsip etibarilə bizim təklif etdiyimiz məsələ bu gün artıq Ermənistan tərəfindən qəbul edilib".

Prezident İlham Əliyevin Macarıstana səfəri, iki dövlət arasında olan əlaqələrin genişləndirilməsi, qarşılıqlı maraqlı doğuran sahələrdə əməkdaşlığın gücləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Heç şübhəsiz ki, Prezident İlham Əliyevin bu ölkəyə səfəri Azərbaycan-Macarıstan münasibətlərinin inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcı olacaqdır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

YAP Sədrinin müavini ilə Çinin Azərbaycandakı səfiri arasında görüş keçirilib

Mayın 20-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Mərkəzi Aparatında YAP Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ilə Çin Xalq Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Lu Mey arasında görüş keçirilib.

Tahir Budaqov Lu Meyi Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması münasibətilə təbrik edib, onun ölkələrimiz arasındakı konstruktiv əməkdaşlığın inkişafına mühüm töhfə və rəcəyinə əminliyini ifadə edərək uğurlar arzulayıb. Təbrikə görə minnətdarlığını bildirən səfir Lu Mey Çinin etibarlı strateji tərəfdaşı olan Azərbaycanda fəaliyyət göstərən məmnunluğunu ifadə edib.

Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyev ilə Çin Xalq Respublikasının Sədri, Çin Kommunist Partiyasının Baş katibi Si Cinpinin iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafına böyük önəm verdikləri, dövlət başçıların iradələri sayəsində hərtərəfli əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyətin həyata keçirildiyi qeyd olunub. Diqqətə çatdırılıb ki, Prezident İlham Əliyevin cari ilin aprel ayında Çinə rəsmi dövlət səfəri çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması

haqqında Birgə Bəyanat"ın imzalanması çoxşəxli işbirliyinin inkişafına əlavə təkan verərək dövlətlərarası münasibətlərin yeni mərhələyə yüksəlməsini şərtləndirib.

Bir-birinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə birmənalı dəstək verən Azərbaycan ilə Çinin dost və tərəfdaş dövlətlər kimi beynəlxalq müstəvidə əməkdaşlığı xüsusi diqqət mərkəzində saxladıkları qeyd olunub. Avrasiyada təhlükəsizliyin və qarşılıqlı faydalı işbirliyinin gücləndirilməsinin tərəfdarı kimi çıxış edən hər iki ölkənin müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən ticari-iqtisadi, nəqliyyat-logistika, mədəni, humanitar, "yaşıl enerji" və digər sahələrdə əlaqələri genişləndirməkdə maraqlı olduqları vurğulanıb.

Görüş əsnasında Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Çin Kommunist Partiyası (ÇKP) arasında fəal siyasi dialoq şəraitində sıx təmasların, o cümlədən qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyəti qeyd edilib, bu xüsusda 2024-cü ilin noyabr ayında YAP nümayəndə heyətinin Çinə səfəri zamanı ÇKP ilə əməkdaşlıq memorandumunun imzalanmasının ölkələrarası münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə önəmli töhfə olduğu bildirilib. Memorandumdan irəli gələn vəzifələrin bugünədək uğurla yerinə yetirildiyi, partiyalar arasında qarşılıqlı hörmət və etimada əsaslanan səmərəli işbirliyinin inamla davam etdirildiyi qeyd olunub. Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Yeni Azərbaycan Partiyasının nümayəndələri Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində səfərdədirlər

Yeni Azərbaycan Partiyası, Türkiyənin Ədalət və İnkişaf Partiyası və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Ulusal Birlik Partiyası arasında 2023-cü ilin noyabrın 14-də imzalanmış üçtərəfli Anlaşma Memorandumundan irəli gələrək

gənclər arasında təmasların artırılması, birgə fəaliyyət və təcrübə mübadiləsinin təşviqi məqsədilə "Bir Millət, Üç Dövlət Gənclik Düşərgəsi" layihəsinə start verilib.

İlk olaraq Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində təşkil olunan düşərgəyə

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Gənclər Birliyinin sədri Bəxtiyar İslamovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti də qatılıb.

Mayın 18-də hər üç partiyayı təmsil edən gənclər Bellapais monastırı, Girne antik limanı, Girne qalası və Osmanlı

Baldöken məzarlığını ziyarət ediblər.

Mayın 19-da Karaoğlanoglu və Muratağa-Sandallar şəhidlikləri ziyarət olunub, 1974-cü ildə həyata keçirilən "Barış" hərəkatında canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi dərin ehtiramla yad edilib.

Həmin gün gənc partiya nümayəndələri Kipr Sülh Əməliyyatından sonra Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti tərəfindən hərbi zona elan edilən Maraş bölgəsini də ziyarət edib, "19 May-Atatürkü Anma, Gənclik və İdman Bayramı" münasibətilə keçirilən təntənəli yürüşə qatılıblar.

Qazaxıstan iyulda avrobond buraxacaq...

...Qazaxıstan bu ilin iyul ayında ölkənin əlavə investisiya cəlb etmək və beynəlxalq bazarlarda maliyyə sabitliyini gücləndirmək istəyini əks etdirən avrobondlar buraxmağı planlaşdırır. SİA-nın məlumatına görə, hökumət rəsmilərinin bəyanatları göstərir ki, hazırlıq mərhələsi artıq başa çatıb və məsələyə mühüm infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsinə, iqtisadi inkişafın və milli proqramların dəstəklənməsinə kömək edəcək əhəmiyyətli vəsaitlərin cəlb edilməsi daxildir.

Bu addım xarici iqtisadi vəziyyət, artan daxili tələb və ölkənin maliyyə müstəqilliyi səviyyəsini artırmaq istəyi ilə bağlıdır. Ekspertlər hesab edirlər ki, iyul ayında avrobondların yerləşdirilməsi Qazaxıstanın iqtisadi siyasətinə və dövlət borcunu effektiv idarə etmək qabiliyyətinə inamı gücləndirən investorlar üçün mühüm signal ola bilər. Bütövlükdə, planlaşdırılan avrobond emissiyası ölkənin pragmatik maliyyə strategiyalarını və iqtisadi artımı stimullaşdırmaq üçün beynəlxalq bazarlardan istifadə etmək istəyini nümayiş etdirir. Səlahiyyətli gəzləyirlər ki, uğurlu yerləşdirmə investisiya axınının artmasına, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsinə və Qazaxıstan iqtisadiyyatının uzunmüddətli sabitliyini təmin etməyə kömək edəcək.

Əli Babayev

Beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi edən Azərbaycan toplantılarının yüksək səviyyədə keçirilməsinə lazımi şərait yaradır. Azərbaycanın dövlət maraqlarına uyğun şəkildə həyata keçirilən bu tədbirlər ölkəmizin dünyadakı nüfuzunu günü-gündən daha da sarsılmaz edir. Şərq-Qərbin ortaq dəyərlər modeli sayılan Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin məqsədyönlü və uzaqgörən siyasəti nəticəsində dünyanın əlverişli dialoq mərkəzlərindən biri kimi tanınır. Azərbaycan dövləti tərəfindən təşkil edilən tədbirlər bəşəriyyətin təhlükəsiz gələcəyi və birgə yaşama ənənələrinə, dialoq və mədəni çeşidliliyə dəstəyin təcəssümüdür. Təkcə ötən il ölkəmiz BMT-nin COP29 İqlim Konfransına və Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu illik toplantısına ev sahibliyi edib, hüquq-mühafizə orqanlarının ətraf mühit cinayətlərinə qarşı mübarizəsinə dair yüksək səviyyəli sessiya da daxil olmaqla, bir sıra vacib tədbirlər uğurla təşkil olunub. Bu gün isə paytaxt Bakı daha bir tədbirə - BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korruptsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Hüquq-Mühafizə Orqanlarının Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsinin (GLOBE Şəbəkəsi) 6-cı Plenar iclasına ev sahibliyi edir. Vurğulayaq ki, Azərbaycan GLOBE Şəbəkəsinin fəal üzvü olaraq bu platformanı yüksək qiymətləndirir. Bu şəbəkə beynəlxalq əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə, dürüstlüyün təşviqinə və transmilli korruptsiyaya qarşı birgə mübarizəyə töhfə verir. Bu təşəbbüsün yaranması və inkişafında Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının və xüsusilə bu ölkənin korruptsiyaya qarşı mübarizə orqanı olan "Nazaha" təşkilatının əvəzsiz rolu olub.

"Bu tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunun bariz göstəricisidir. Dünyanın müxtəlif hüquq sistemlərini təmsil edən peşəkarları bir araya gətirən bu toplantı korruptsiyaya qarşı mübarizədə ortaq iradənin təcəssümüdür". Bu barədə Prezident İlham Əliyevin Bakıda keçirilən BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korruptsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Hüquq-Mühafizə Orqanlarının Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsinin (GLOBE Şəbəkəsi) 6-cı Plenar iclasının iştirakçılarına müraciətində deyilir: "Azərbaycan Respublikası korruptsiyaya qarşı mübarizəni hər zaman həm milli, həm də beynəlxalq prioritet kimi qəbul etmişdir. Bu istiqamətdə hüquqi və institusional çərçivə Korruptsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiya və Baş prokuror yanında Korruptsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi əsasında formalaşmışdır. Bu qurumlar rəqəmsal transformasiya, açıq hökumət prinsipləri və beynəlxalq əməkdaşlıq vasitəsilə şəffaflıq və hesabatlılığın möhkəmləndirilməsində vacib rol oynayır".

ANTİKORRUPSIYA SAHƏSİNDƏ ÇALIŞAN PEŞƏKARLARI BİRLƏŞDİRƏN SƏMƏRƏLİ VƏ İNKLUZİV BEYNƏLXALQ MEXANİZM

Qeyd edək ki, tədbirdə 92 ölkədən 120-dən çox dövlət qurumu, o cümlədən 21 prokurorluq, 53 müstəqil antikorrupsiya qurumu və 16 beynəlxalq təşkilatdan ümumilikdə 300-dən artıq nümayəndə fiziki, 60-dan artıq iştirakçı isə onlayn formatda iştirak edir. Tədbirə müxtəlif ölkələrin hüquq-mühafizə orqanlarını təmsil edən 50-yə yaxın rəhbər vəzifəli şəxslər qatılıb. Əsas mövzusu "Korruptsiyaya qarşı mübarizədə yeni texnologiyalar və süni intellektin tətbiqi imkanları" olan Plenar iclasda korruptsiya nəticəsində əldə edilmiş vəsaitlərin müsadirəsi, əldə olunmuş aktivlərin bərbəşə bərpası, maliyyə əməliyyatlarında şübhəli əməliyyatların dayandırılması, cinayət prosesində bank hesablarının sürətli dondurulması üzrə beynəlxalq əməkdaşlıq və s məsələlər ətrafında fikirlər irəli sürülür.

2021-ci ilin iyununda təsis olunduqdan sonra GLOBE Şəbəkəsi dünyanın hər bir regionunda olan müvafiq orqanları bir araya gətirib. Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, ölkəmiz BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Korruptsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsi ilə əməkdaşlığa xüsusi önəm verir: "Gənc platforma olmasına baxmayaraq, GLOBE Şəbəkəsi qısa

Korruptsiyaya qarşı mübarizədə ortaq iradənin təcəssümü

Prezident İlham Əliyev: "Azərbaycan Respublikası korruptsiyaya qarşı mübarizəni hər zaman həm milli, həm də beynəlxalq prioritet kimi qəbul etmişdir"

QLOBAİ İQLİM ÇAĞIRIŞLARINA QARŞI MÜBARİZƏDƏ HƏMRƏYLİK

Məlumdur ki, Bakıda ötən ilin noyabrında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) keçirildi. BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasının - COP29-un Azərbaycanla keçirilməsi əlbəttə ki, ölkəmizə olan daha bir ehtiramın təzahürü olaraq tarixləşdi. Azərbaycanın dünyanın ən böyük və mühüm dövlətlərarası tədbirlərindən biri olan COP29-a 2024-cü ildə ev sahibliyi etməsi Prezident İlham Əliyevin növbəti təntənəli qələbəsi kimi səsləndi. "Bu mötəbər tədbirə ev sahibliyi edən Azərbaycan dünya liderlərini, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrini və müvafiq sahələrin mütəxəssislərini bir araya gətirməklə global iqlim çağırışlarına qarşı mübarizədə həmrəylik nümayiş etdirmiş, çoxtərəfli diplomatiyaya sadiqliyini bir daha təsdiqləmişdir", - deyir Prezident bildirib. COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi 2024-cü ilin ən mühüm hadisəsi və ölkənin yaşıl iqtisadiyyata keçid strategiyasının məntiqi davamıdır. İqlim dəyişikliyinə yeni yanaşmalar yaradacaq COP29 çərçivəsində Azərbaycan gündəliyinin yaşıl enerji ilə bağlı olmasını bir daha sərğiləmiş oldu.

"MÜRƏKKƏB VƏ SÜRƏTLƏ DƏYİŞƏN ÇAĞIRIŞLAR HÜQUQ-MÜHAFİZƏ ORQANLARI ÜÇÜN QLOBAİ MİQYASDA YENİ VƏ ÇOXŞAXLİ VƏZİFƏLƏR MÜƏYYƏN EDİR"

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyinin bərpasından ötən dövr ərzində böyük yol qət etmişdir. Bütün sahələrdə, o cümlədən hüquq-mühafizə sistemində aparılmış genişmiqyaslı islahatlar nəticəsində davamlı inkişaf, sabitliyə nail olunmuş, qanunun aliliyi, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması təmin edilmişdir. "Bu gün ölkəmizin hüquq-mühafizə orqanları xarici tərəfdaşları ilə səmərəli əməkdaşlıq edərək transmilli cinayətkarlığa və bütün növ təhdidlərə qarşı mübarizəyə töhfə verirlər", - deyən dövlət başçımız müraciətində onu da diqqətə çatdırıb ki, ötən ilin payızında dünyanın müxtəlif ölkələrini təmsil edən hüquqşünasları birləşdirən Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu illik Konfransı və Ümumi Yığıncağının Bakıda keçirilməsi cinayətkarlığın bütün növlərinə qarşı birgə mübarizə aparmaq və bunun üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlıq etmək əzmimizi bir daha nümayiş etdirdi: "Hazırda süni intellekt, rəqəmsal maliyyə sistemləri və kibermühitə bağlı texnoloji inkişaf korruptsiya və digər cinayətlərin yeni formalarının yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu mürəkkəb və sürətlə dəyişən çağırışlar hüquq-mühafizə orqanları üçün global miqyasda yeni və çoxşaxəli vəzifələr müəyyən edir. Azərbaycan bu təhlükələrin qarşısını almaq üçün beynəlxalq tərəfdaşlarla sıx əməkdaşlıq çərçivəsində öz imkanlarını gücləndirməyə sadiqdir". Azərbaycan Prezidenti müraciətində bu Plenar iclasın korruptsiyaya qarşı beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi üçün yeni imkanlar açaraq bu sahədə qarşıya qoyduğumuz vəzifələrin icrasına və ortaq məqsədlərin reallaşmasına əhəmiyyətli töhfə verəcəyini əminliklə ifadə edib.

Zümrüd BAYRAMOVA

müddət ərzində müxtəlif ölkələrdən antikorrupsiya sahəsində çalışan peşəkarları birləşdirən səmərəli və inklüziv beynəlxalq mexanizmə çevrilmişdir.

"AZƏRBAYCAN BU GÜN DƏ REGIONDA DAVAMLİ SÜLH VƏ SABİTLİYƏ NAIL OLMAQ ÜÇÜN ÖZ KONSTRUKTİV SÖYLƏRİNİ QƏTİYYƏTLƏ DAVAM ETDİRİR"

Cənab Prezident bildirib ki, Azərbaycan uzun illər ərzində Ermənistanın hərbi təcavüzünə məruz qalmışdır: "Torpaqlarımızın işğalı dövründə xalqımıza qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparılmış, çoxsaylı müharibə və insanlığa qarşı cinayətlər törədilmişdir. Bu faktlar beynəlxalq hüququn fundamental prinsiplərinin və insan haqlarının açıq tapdalanması idi". Dövlətimizin başçısı müraciətində, həmçinin qeyd edib: "İşğal olunmuş ərazilərdə illər ərzində təbii sərvətlərimizin qanunsuz istismarı, genişmiqyaslı korruptsiya və infrastrukturun məqsədlili şəkildə dağıdılması hökm sürüb. Nəhayət 2020-ci ildə Vətən müharibəsi və 2023-cü ildə antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam şəkildə bərpa olunub. İşğala son qoyulması suverenliyin və ədalətin bərpası ilə yanaşı həmin ərazilərə həyatın və qanunçuluğun qaydışı ilə müşayiət olunan yeni bir mərhələnin başlanğıcı olmuşdur. Azad edilmiş torpaqların tərəqqi məkanına çevrilməsi dövlət siyasətimizin əsas sütunlarından biridir. Azərbaycan bu gün də regionda davamlı sülh və sabitliyə nail olmaq üçün öz konstruktiv söylərini qətiyyətlə davam etdirir".

ÖLKƏ ƏRAZİSİNDƏ KONSTITUSİYA QURULUŞU BƏRPA OLUNDU

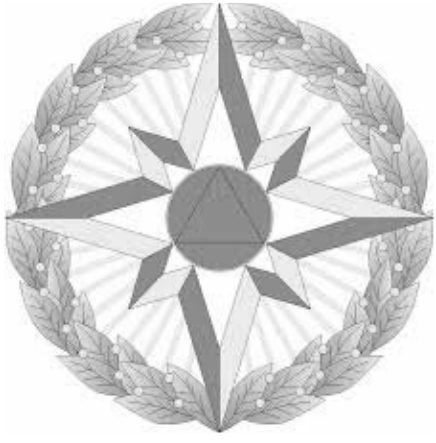
Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə son qoyulması və ölkəmizin ərazi bütövlüyünün, suverenliyinin bərpa edilməsi Azərbaycan xalqının milli ideyasının əsas məqsədlərindən birinə çevrilmiş, cəmiyyətimizin bütün resursları bu tələyüklü vəzifənin həllinə yönəldilmişdir.

2020-ci il sentyabrın 27-də Ermənistanın təxribatlarına cavab olaraq başlanmış Vətən müharibəsində tarixi qələbə və 2023-cü il sentyabrın 19-20-də həyata keçirilmiş uğurlu antiterror əməliyyatı nəticəsində ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa edilmişdir. Konstitusiyanın preambulasında Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin, suverenliyi-

nin və ərazi bütövlüyünün qorunması başlıca niyyətlərdən biri kimi bəyan edilmişdir. Lakin Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizinin 30 ilə yaxın işğal altında qalması Azərbaycan Respublikasının suveren hüquqlarının həmin ərazilərdə tətbiqinə imkan verməmişdir. Vurğulayaq ki, Müzəffər Ordumuz Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ermənilərə qarşı qisas əməliyyatları keçirdi və düşməni layiqli cəzasını aldı. 24 saatdan az davam edən bu əməliyyat ordumuzun şanlı Qələbəsi ilə başa çatdı. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsindəki Ermənistan silahlı qüvvələrinin birləşmələrinin tör-töküntülərinə qarşı antiterror tədbirləri nəticəsində düşmənin atəş nöqtələri məhv edildi, mühüm yüksəklikləri işğaldan azad olundu, çoxlu sayda canlı qüvvəsi, silah və texnikası zərərsizləşdirildi. Ağır itkilər və rən işğalçılar ağ bayraq qaldıraraq təslim oldular. Antiterror tədbirlərində ordumuzun ələ keçirdiyi hərbi qənimətlərinin statistikasını düşmənin arsenalında çoxlu sayda silah-sursatın olduğunu göstərirdi. 24 saatdan az müddətdə düşmənin tam məğlub edilməsi və minimum itkilərlə sona çatın bu əməliyyatı dünya hərbi tarixinin mükəmməl nümunəsi kimi dəyərləndirildi. Antiterror tədbirləri Azərbaycanın hərbi gücünün hərbi qüdrət səviyyəsinə qalxdığını, ölkəmizdə hərbi quruculuq işinin mükəmməl şəkildə davam etdirildiyini və xalqımızın qələbə əzminin sarsılmaz olduğunu bir daha nümayiş etdirdi. Ələ keçirilən silahların bəziləri Bakıdakı Hərbi Qənimətlər Parkının yeni ekspozatlarına çevrildi. Antiterror tədbirləri nəticəsində Qarabağdakı xunta rejimi darmadağın edildi.

Müstəqil və suveren dövlətə sahib olmaq, milli-mənəvi dəyərlərə, həmrəylik, humanizm, ədalət və qanunun aliliyi prinsiplərinə əsaslanan inkişaf etmiş cəmiyyət qurmaq yüzillər boyu Azərbaycan xalqının ən böyük arzusu olmuşdur. Tarixin müxtəlif mərhələlərində kənar müdaxilələrə, məhrumiyyətlərə baxmayaraq, xalqımız milli kimliyini, mübarizə ruhunu qoruyub saxlamış, öz ideallarına həmişə sadiq qalmış və XX əsrin sonlarında dövlət müstəqilliyini bərpa etmişdir.

Azərbaycan Konstitusiyasının bəyan etdiyi niyyətlərdən biri kimi ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin tam bərpa olunduğunu, 2025-ci ildə Konstitusiyamızın qəbul edilməsinin 30-cu və Vətən müharibəsində qələbəmizin 5-ci ildönümünü nəzərə alaraq 2025-ci il Azərbaycan Respublikasında "Konstitusiya və Suverenlik ili" elan edilib. Azərbaycan xalqı bu gün öz müstəqil dövlətinə sahibdir, qəhrəman əsgər və zabitlərimizin, şəhidlərimizin qanı hesabına əldə edilmiş ərazi bütövlüyümüz, suverenliyimiz xalqımızın milli sərvətidir.

FHN: 20 ilin əzmi, məsuliyyəti və nəticəsi

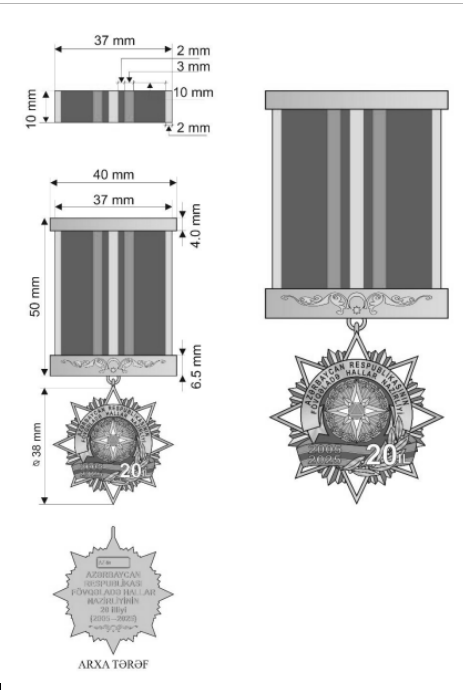
radılması sahələrində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini işləyib hazırlayır və həyata keçirilməsini təmin edir. Eləcə də fəvqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə vahid dövlət sistemi çərçivəsində mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyətini əlaqələndirir. Beləliklə, yarana biləcək təhlükəli vəziyyətin qarşısının alınmasında və baş verən hər hansı bir hadisədə həyatı təhlükə ilə üz-üzə qalan FHN əməkdaşlarını görmək olur. Və gördükcə də bu qənaət yaranır...

Təhlükə harada, FHN əməkdaşları orada

İnsan həyatı üçün yaranan və yarana biləcək bütün təhlükəli anlarda FHN əməkdaşları vətəndaşların yanındadır. Biz onları dəhşətli yanğınlar zamanı da görmüşük, balkondan asılı qalan uşağı, qocanı, deformasiyaya uğramış nəqliyyat vasitələrindən insanları xilas edərkən də, sel-daşqınların vurduğu zərərləri aradan qaldırarkən də, suda batmaq üzrə olan insanı xilas edərkən də. Yəni hər bir təhlükəli anda ilk olaraq onlar gözə dəyir.

Vəzifə başında həyatını itirən, xəsarət alan FHN əməkdaşları da az deyil. Odur ki, Azərbaycan vətəndaşı da bu qurumun əməkdaşlarına sayğı ilə yanaşır. Çünki onlar vəzifə borcunu həyata keçirməklə yanaşı,

Dövlət o vaxt güclü olur ki, ətrafında birləşən strukturlar üzərinə düşən vəzifənin öhdəsindən layiqincə gəlir, dövlətə və dövlətçiliyə öz töhfəsini verə bilir. Nəzərə alsaq ki, vətəndaş məmnunluğu da dövləti gücləndirən amillərdən biridir, bu zaman həmin qurumlar ikiqat məsuliyyət daşıyır. Bu il yaradılmasının 20 ili tamam olan Fəvqəladə Hallar Nazirliyi ötən dövr ərzində icra etməli olduğu vəzifələri daim böyük əzm və məsuliyyətlə həyata keçirməklə dövlətə sadiqlik nümayiş etdirmiş, yaranan və yarana biləcək təhlükələrdə vətəndaşın xilaskarı olduğunu göstərmişdir.

düncü dəfədir ki, bu struktura göstərilir. Belə ki, Fəvqəladə Hallar Nazirliyi yaradılmasının 5, 10, 15-ci illərində də dövlətimiz tərəfindən yubiley medalları təsis olunub. Yubiley medalı ilə fəvqəladə hallar orqanlarının fəaliyyətinin təşkilində, inkişafında və möhkəmləndirilməsində xüsusi xidmətləri olan şəxslər, həmçinin mülki müdafiə işinin təşkili, əhalinin və ərazilərin fəvqəladə hallardan qorunması və nəticələrinin aradan qaldırılması tədbirlərində fəal iştirak edənlər təltif edilir.

Milli təhlükəsizlik və vətəndaş rifahı naminə

Bir ölkənin inkişafı yalnız iqtisadi göstəricilərlə deyil, vətəndaşların təhlükəsizliyi və həyat səviyyəsi ilə də ölçülür. Fəvqəladə hallarla mübarizə yalnız operativ yardım deyil, həm də milli təhlükəsizlik məsələsidir. Bu sahəyə xüsusi diqqət ayırması onun strateji sahə olduğunu təsdiqləyən amildir. Elə bu

səbəbdən də dövlət başçısının 2005-ci il 16 dekabr tarixli Sərəncamı ilə Fəvqəladə Hallar Nazirliyi yaradıldı.

FHN ölkədə əhalinin təbii fəlakətlərdən, texnogen xarakterli qəzalardan və yanğından qorunması, belə hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması məsələlərini həll edən, habelə mülki müdafiə sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən, xilasetmə və bərpa işləri üzrə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, digər müəssisə və təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini təmin edən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Mülki müdafiə əhalinin və ərazilərin fəvqəladə hallardan qorunması, yanğın təhlükəsizliyinin, su hövzələrində insanların təhlükəsizliyinin, sənayedə və dağ-mədən işlərində texniki təhlükəsizliyin və tikintidə təhlükəsizliyin təmin olunması, neft və neft məhsullarının qəza nəticəsində axımları ilə əlaqədar yaranmış fəvqəladə halların qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması, dövlət material ehtiyatları fondlarının ya-

həm də insanların düşdüyü ağır vəziyyətlərin şahidi olaraq ürəkəğrısı keçirir, yeri gələndə onlarla birlikdə duyğulu anlar yaşayırlar.

Təhlükəsizlik dedikdə ilk göz önünə gələn qurumlardan olduğu üçün FHN-i böyük-lü-kiçikli hər tədbirdə görmək olur. Buna yaxın zaman kəsiyində baş verən tədbir və hadisələrin fonunda nəzər alaıq.

Ötən il ölkəmizdə keçirilən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri Üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransı (COP29) zamanı nazirliyin bütün qüvvələri səfərbər olunaraq obyektlərin, o cümlədən tədbir keçirilən məkanların, otellərin, iaşə obyektlərinin, insanların kütləvi toplaşdığı yerlərin, istirahət və ticarət mərkəzlərinin, infrastruktur və strateji obyektlərin, habelə bu obyektlərin ətrafında yerləşən bina və tikililərin yanğın, texniki, tikinti və radiasiya təhlükəsizliyi sahələri üzrə müayinə və monitorinqləri keçirildi, müvafiq tədbirlərin görülməsi təmin edildi. Həmin obyektlərdə çoxsaylı təlimlər keçirilərək fəvqəladə hallarla bağlı davranış qaydalarına dair geniş maarifləndirmə işləri aparıldı. Həmçinin, tədbir ərəfində və tədbir günlərində mümkün fəvqəladə hallara çevik reaksiya verilməsinin təmin edilməsi məqsədilə nazirliyin qüvvə və vasitələri tam hazır vəziyyətə gətirilərək gücləndirilmiş iş rejimində çalışdı. Nəticədə isə dünyanın çoxsaylı ölkəsindən gələn qonaqlar burada heç bir təhlükəli məqamla qarşılaşmadı.

"Azərbaycan Respublikası Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin 20 illiyi (2005-2025)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar "Azərbaycan Respublikasının orden və medallarının təsis edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 1 may tarixli Qanununun tətbiqi haqqında"

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 may 2025-ci il tarixli Fərmanı qurumun fəaliyyətinə dövlət qayğısının növbəti təzahürüdür. Həm də artıq bu qayğı 20 ildə dör-

Əvvəli Səh. 6

2024-cü il dekabrın 25-də "Azərbaycan Hava Yolları" aviaşirkətinə məxsus "Embraer 190" tipli təyyarənin Aktau şəhəri yaxınlığında qəzaya uğramasından dərhal sonra Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə peşəkar psixoloqlar, həkimlər xilasedicilər, həmçinin Səhiyyə Nazirliyinin peşəkar həkimlərindən ibarət qrup Fövqəladə Hallar Nazirliyinə aid zəruri vasitələrlə təchiz olunmuş təyyarə ilə Aktau şəhərinə göndərildi. Nazirliyin psixoloqları tərəfindən zərərçəkmişlərə psixoloji yardım göstərildi, həkimlər tərəfindən zərurət yarandığı təqdirdə tibbi müdaxilələr həyata keçirildi. Həmçinin, qəza baş vermiş ərazidə nazirliyin xilasediciləri tərəfindən müvafiq tədbirlər görüldü. Hətta aparılan qəza-xilasetmə əməliyyatında iştirakına görə Qazaxıstan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) 10 əməkdaşı Azərbaycan Respublikasının fövqəladə hallar naziri Kəmaləddin Heydərov tərəfindən "Əməkdaşlığa görə" döş nişanı ilə təltif olundu.

FHN əməkdaşlarının nəinki ölkəmizdə böyük məsuliyyətinin, yeri gələndə qonşu yardımına da əzmlə gəldiyinin şahidi olmuşuq. 2017-ci ilin avqust ayında Gürcüstanın Borjomi-Xaraqlsk qoruğunda baş vermiş meşə yanğınlarının söndürülməsinə dövlətimizin başçısının tapşırığına əsasən FHN-nin 22 texnikası, o cümlədən 1 helikopteri və 131 nəfər canlı qüvvəsi cəlb edilmiş və qonşu ölkəyə ezam olunmuş FHN əməkdaşları orada böyük əzmlə fəaliyyət göstərmişlər.

2023-cü il fevral ayının 6-da Türkiyənin Kahrəmanmaraş, Hatay, Adıyaman, Qaziantep, Osmaniye, Adana, Şanlıurfa, Malatya, Diyarbəkir, Kilis və Elazığ bölgələrində baş verən 7,7 və 7,6 bal gücündə zəlzələ miqyasına, dağıntılara və insan itkisinə görə əsrin fəlakəti kimi xarakterizə edilir. Həmin vaxt dövlət başçısının göstərişinə əsasən, fəlakət zonasına ilk olaraq Azərbaycanın FHN xilasediciləri çataraq dağıntılar altında qalan insanları çıxarmağa başladılar. Azərbaycandan göndərilən 669 xilasedici Hatay, Antakiya, Kahrəmanmaraş, Adıyaman və digər şəhərlərdə xilasetmə əməliyyatlarında fəal iştirak etdi. Xilasedicilərimiz 53 nəfəri xilas edib, dağıntılar altından 780 cəsədi çıxaraq yaxınlarına verdi.

FHN əməkdaşları Türkiyədə eyni zamanda zəlzələnin dağıntılarının aradan qaldırılmasında və zərər görenlər üçün çadırların qurulmasında və digər işlərin görülməsində də yaxından iştirak edirdilər.

Bir vətəndaş kimi Vətən müharibəsində

2020-ci ildə 44 günlük İkinci Vətən müharibəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsində də FHN əməkdaşlarının həm bir vətəndaş, həm də vəzifəsini həyata keçirən şəxs kimi əzm və hünərini gördük.

FHN: 20 ilin əzmi, məsuliyyəti və nəticəsi

Mənfur düşmən Gəncəni, Bərdəni, Tərtəri, Ağdamı və digər əraziləri atəşə tutduğu müddətdə FHN-nin yanğınsöndürənləri atəş altında öz vəzifələrini layiqincə yerinə yetirirdilər.

FHN əməkdaşları ermənilərin mülki əhəlinin yaşadığı şəhərlərə atdığı raketlər nəticəsində yaralanan vətəndaşlarımızın axtarış və xilasetmə işlərində iştirak edir, nazirliyin hərbi qulluqçu və xüsusi rütbəli əməkdaşları

torpaqlarımızın işğaldan azad olunması ilə əlaqədar əməliyyatlar çərçivəsində fəvqəladə halların, o cümlədən düşmənin mərmisi və raket zərbələri nəticəsində yaranan dağıntı və yanğınların qarşısının alınması, nəticələrinin çevik aradan qaldırılması, zərərçəkmişlərin xilas edilməsi, təxliyəsi, döyüş bölgəsində yaşayan insanların gündəlik təminatı, habelə digər istiqamətlərdə xidməti vəzifələrini ləyaqətlə yerinə yetirirdi. İşğaldan azad

olunmuş ərazilərin minalardan təmizlənməsi işlərində də onlar iştirak edirlər.

Vətən müharibəsində Fövqəladə Hallar Nazirliyindən 19 nəfər iştirak edərək şərəfli döyüş yolu keçib və Mülki Müdafiə Qoşunlarından 1 nəfər şəhid olub.

20 il və uğurlu nəticə

20 il əvvəl Prezident İlham Əliyevin Sərəncamına uyğun olaraq Azərbaycanda Fövqəladə Hallar Nazirliyinin yaradılması ilə ölkədə mülki müdafiə, ərazilərin təbii, həmçinin texnogen xarakterli fəvqəladə hallardan qorunması və əhəlinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlandı. Dövlətimizin başçısının diqqəti sayəsində nazirliyin maddi-texniki bazası gücləndirildi, kadr hazırlığının təşkili, məlumat mübadiləsinin aparılması və digər sahələrdə nailiyyətlər əldə olundu. Ən müasir texnika, xilasetmə ləvazimatları, xüsusi geyimlər, texniki vasitələr, cihazlar alındı, yeni inzibati binalar tikilərək istifadəyə verildi.

Ötən dövrdə nazirliyin kadr potensialının artırılması və bu istiqamətdə mühüm tədbirlərin görülməsi də Prezident İlham Əliyevin diqqət mərkəzində oldu. Odur ki, dövlət başçısının 2008-ci ildə imzaladığı Sərəncama əsasən yaradılan Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Akademiyası bu baxımdan mühüm əhəmiyyətə malikdir. 2009-cu ildən fəaliyyətə başlayan və elə həmin il də ilk qəbulu həyata keçirən akademiya 2013-cü ildə ilk məzunlarını buraxmışdır.

Dövlət başçısının ayrı-ayrı vaxtlarda imzaladığı sərəncamlarla Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşlarına ali hərbi və ali xüsusi rütbələrin verilməsi, onların 2-ci dərəcəli "Vətənə xidmətə görə", 3-cü dərəcəli "Vətənə xidmətə görə" ordenləri, "Tərəqqi", "Hərbi xidmətlərə görə", "Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə", 3-cü dərəcəli "Fövqəladə hallar orqanlarında xidmətdə fərqlənməyə görə" və "Mina-təmizləmə sahəsində xidmətlərə görə" medalları ilə təltif olunması bu sahədə çalışanların əməlinə dövlət qayğısının göstəricisi olmaqla yanaşı, gənc kadrlarda ruh yüksəkliyi yaradan amildir.

Bu gün ölkədə bir rəy sorğusu keçirilsə və "insanlar fəvqəladə hallarda ilk kimin gələcəyinə inamla baxa bilərlər" sualı verilsə, əminliklə deyə bilərik ki, cavab belə olacaq: FHN əməkdaşları.

Həç şübhəsiz ki, ölkəmizdə və onun hədudlarından kənarda baş verən təbii fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılmasında əsl fədakarlıq göstərən nazirliyin qüvvələri bundan sonra da vətəndaşlarımızın təhlükəsizliyinin keşiyində dayanacaqlar.

Ötən 20 ildə fəaliyyəti ilə sözünü deyə bilən, milli təhlükəsizlik sisteminə özünü təsdiqləyən bu qurumu həm yubileyi, həm də 20 illik yubiley medalının təsis olunması münasibətilə təbrik edir, xilasedicilərə bütün təhlükələrdən xilas olmalarını arzu edirik.

Mətanət Məmmədova

“Hazırda əfv gözləyən xeyli sayda ömürlük məhkum mövcuddur”

“Əfv anlayışının müəyyən tarixlərlə əlaqələndirilməsi və həmin tarixlərdə əfv tədbirlərinin həyata keçirilməsi beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş bir təcrübədir. Bu cür tarixlər humanist və mərhəmət günü kimi qeyd olunur və simvolik mənə daşıyır. Belə günlər təsadüfi şəkildə seçilmir, əksinə, tarixi hadisələrin və ya şəxsiyyətlərin xatirə-

sinin əbədləşdirilməsi məqsədilə müəyyən olunur. Tarixi aspektdən baxdıqda, müxtəlif dövlətlər illər öncə - məsələn, 10, 15 və ya 20 il əvvəl - belə mərhəmət günlərini müəyyənləşdirərək həmin günlərdə əfv qərarları qəbul etmişlər”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasətçi, Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı deyib.

Onun sözlərinə görə, Əfv Komissiyasının fəaliyyətinin yekunlaşmaq üzrə olduğu, müvafiq dövlət orqanlarının isə bu istiqamətdə iş apardığı bildirilir: “Cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinə mənsub şəxslər tərəfindən gözləntilər mövcuddur ki, yaxın zamanda əfv sərəncamı imzalanacaq və bu qərar bir çox insanın taleyinə müsbət təsir göstərəcəkdir. Biz də, eyni zamanda ömürlük məhkumların hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan qurumlar da bu məsələdə fəal mövqe sərgiləyirik. Hazırda əfv gözləyən xeyli sayda ömürlük məhkum mövcuddur ki, onların bəziləri 25 ildən, hətta 30 ildən ar-

tıqdır cəzaçəkmə müəssisələrində saxlanılır. Bu kateqoriyadan olan məhkumların vəziyyəti ilə bağlı biz dəfələrlə Prezident Administrasiyasına müraciətlər ünvanlamışıq. Son aylarda göndərilmiş müraciətlərdə onların sağlamlıq durumu, ailə vəziyyəti və cəza çəkdiyi dövrün uzunluğu xüsusi olaraq vurğulanıb”.

Siyasətçi bildirib ki, 25-30 il müddətində azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslər artıq həm fiziki, həm də psixoloji baxımdan ciddi zəifliklər yaşayırlar. Onların əksəriyyəti müxtəlif xəstəliklərdən əziyyət çəkir, yaşlanmış və zəifləmiş vəziyyətdədirlər. Bu amillər humanitar baxımdan onların əfv olunması məsələsinə daha da aktuallaşdırır. Bununla yanaşı, digər məhkum kateqoriyalarına aid şəxslər də var ki, onların da əfv olunması cəmiyyət tərəfindən gözlənilir. Təbii ki, Əfv Komissiyası mövcud müraciətləri araşdırıb, müvafiq qiymətləndirmələr aparıb və yekun qərar Prezidentin iradəsindən asılı olacaqdır. Hər bir halda, əfvə dair qərar ölkə rəhbərliyinin humanist siyasətinin tərkib hissəsi kimi formalaşır.

Qeyd edilməlidir ki, bu proseslər cəmiyyət tərəfindən diqqətlə izlənilir. Eyni zamanda, yerli və beynəlxalq hüquq müdafiə təşkilatları da azadlıqdan məhrumetmə tədbirlərinin, o cümlədən ömürlük cəza çəkmə hallarının humanist və ədalətli şəkildə tənzimlənməsinə xüsusi önəm verirlər. Bu prosese humanitar və humanist bir addım kimi yanaşılır.

Hansı ölkədə əfv fərmanları mütəmadi surətdə verilir və tətbiq olunursa, həmin ölkənin siyasi kursu beynəlxalq müstəvidə müsbət qiymətləndirilir. Azərbaycanda da indiyədək kifayət qədər əfv fərmanları imzalanmış, amnistiya aktları qəbul edilmişdir. Bu da regional və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Azərbaycanın siyasətinə müsbət münasibətin formalaşmasına səbəb olmuşdur. Bu baxımdan, növbəti əfv fərmanının da Azərbaycan cəmiyyətinin, vətəndaşların və ümumilikdə humanist dəyərlərə önəm verən insanların gözləntilərinə uyğun olacağına inanılır”- deyə o qeyd edib.

X.Piriyeva

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

“Novostroykalar”da əhalini necə soyurlar? - ŞOK FAKTLAR!

Yeni tikili, yeni arzular, rahat həyat... vaxtı ilə sovet dövründə “stalinka”lar, “xruşşovka”lar, daha sonralar “Kiyev”, “Minsk”, “Leningrad” tipli yaşayış evləri sovet adamları üçün əsl rahatlıq və bir qədər də əlçatmaz görünürdü. Şəhərlərin şəhər olan vaxtında şəhər əhli öz dörd divar mənzilləri ilə öyünürdülər. Vaxt keçdi, zaman tamam dəyişdi və bu gün şəhərlərdə yeni tikililər, el dilində desək, “novostroykalar” ən prestij yaşayış binası sayılır. Məsələn, şəhərdə yaşayasan, “novostroykada” yaşamaıyasan, bir az qərribə baxırlar adama. Zamanla ayaqlaşmayan insanlar kimi görünürsən. Yeni tikililər olduqca geniş olduğu üçün bir müddət köhnə sovet evlərinin nüfuzunu da, qiymətini də tamamilə “öldürmüşdülər”. Amma... Amma son bir neçə ildir ki, yeni tikilən mənzillər əhalinin baş belasına çevrilib. “Novostroykalar”da əhaliyə qarşı edilən dələduzluq, qanunsuz pulların yığılması ciddi narazılıq yaradıb. MTK-lar əsl dələduzluq obyektinə çevrilib. Gəlin faktlarla danışaq.

Həm Mənzil Tikinti Kooperativləri (MTK) mənzillərin kvadrat hesablamasında əhaliyə qarşı dələduzluq edirlər, həm də qanunsuz “komendant pulu” yığımları ilə açıq-aydın cinayət əməli törədirlər. Bina sakinləri ilə heç bir xidmət müqaviləsi olmadan özlərindən elə “xidmət haqqı” müəyyənləşdirirlər ki, gözlər kəlləyə çıxır. Bunlara bu haqqı kim verib axı? Digər bir baxımdan, müqavilə ilə MTK-lardan alınan mənzillərin kvadratında əhaliyə qarşı açıq-aşkar cinayət edilir. Hər mənzildən ən azı 7-10 kvadrat metr kəsir olur. Müqavilə ilə alınan mənzillər çöldən-çölə hesablanır. Məsələn, müqavilədə yazılan 61 kvadratlıq mənzil sahəsi sonra kupça alınan zaman 50 kvadrata qədər azalır. Demək, MTK-lar hələ 1 otaqlı, az kvadratlı evlərdən gör əhaliyə neçə kvadrat kələk gəlirlər və neçə milyonlar qazanırlar.

Fikir verin: hətta bəzi MTK sahibləri “bir az da uzağa gedərək” hər evin kvadratmetri üçün aylıq 1 manat 50 qəpik ödəniş təyin edirlər. Bu isə o deməkdir ki, 130 kvadratmetrik 3 otaqlı mənzil sahibi ayda 200 manata yaxın “kommunal pulu” ödəməlidir. Əsaslandırılması mümkün olmayan ödəniş məbləği. Əvvəla, ortaya belə bir sual çıxır ki, MTK-lar bu məbləğdə ödəniş tələb edə bilirlərmə? Qanunvericilik nə deyir? Birmənalı şəkildə, MTK sahibləri “havadan götürülmüş rəqəmlər” söykəniş aylıq ödəniş tələb edə bilməzlər. Amma fakt odur tələb edirlər. Əslində isə, MTK sahibləri ayrıca, yeni sakinlərin və ya onların təmsilçilərinin razılığı olmadan sərbəst şəkildə aylıq ödəniş məbləğini müəyyənləşdirmək hüququna malik deyillər. Mənzil Məcəlləsinin 109.5-ci maddəsində qeyd edilir ki, “kooperativ binanın tikintisi və yenidən qurulması tam başa çatdıqdan, həmin binada mövcud olan bütün yaşayış və qeyri-yasayış sahələrinə mülkiyyət hüququ qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada mənzil-tikinti kooperativinin üzvlərinə keçdikdən sonra, altı ay ərzində mənzil-tikinti kooperativini qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada ləğv edilməli və ya mənzil mülkiyyətçilərinin müştərək cəmiyyətinə çevrilməlidir.”

Yeni aldığı suvaqsız evini təmir etmək istəyirsənsə, “sayğacpulu” və təmir üçün tikinti materialını yuxarı mərtəbəyə qaldırmağa görə istifadə olunan kустar yük qaldırıcıya görə əlavə pul ödəməlisən. Azı 2000-3000 manat civarında! Halbuki artıq neçə ildir qaz sayğaclarının quraşdırılması dövlətin hesabına həyata keçirilir. Balaca “luqotka” deyilən yükqaldırıcı üçün 1500 manat almaq hansı dinə, hansı insanlığa sığır? Hələ ən dəhşətli bilirsiniz nədir? - sən ilə heç bir xidmət müqaviləsi bağlamadan hər otaq başına 30-40 manat “xidməthaqqı” alırlar. Dəhşətli budur ki, bu “xidməthaqqı” sən evini təmir etməsən də, o evdə yaşayış olmasa da, səndən tələb olunur. Mən evimdə yaşamıram, təmir etməmişəm, HANSI “XİDMƏTHAQQI” ÖDƏYİM??? Suallar çox, cavablar hələ ki, yox..

“Elektromobillərin istismarı zamanı yanacaq xərcləri azalır”

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

“Əvvəlcə elektromobillərin mənfəi təsirləri ilə bağlı kifayət qədər geniş ictimai qənaət formalaşmayıb. Lakin bu sahədə bəzi problemlərin artıq müşahidə olunduğunu demək mümkündür. Xüsusilə elektromobillərin enerji tələbatının artması nəticəsində dolayı yolla ətraf mühitin çirklənməsi və digər potensial risklər diqqətdən qaçmamalıdır. Bu səbəbdən elektromobillərin mənfəi cəhətlərinin də elmi müstəvidə araşdırılması və qiymətləndirilməsi vacibdir. Bununla yanaşı, istifadəçi baxımından müsbət tərəflər barədə də danışmaq mümkündür”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında nəqliyyat məsələləri üzrə ekspert İlqar Hüseynli deyib.

Onun sözlərinə görə, elektromobillərin müsbət təsirləri kontekstində qeyd edə bilərik ki, Azərbaycan da 2030-cu ilə qədər atmosferdəki karbon dioksid emissiyalarının minimuma endirilməsi və “yaşıl dünya” naminə global kompaniyalara qoşulma istiqamətində ciddi öhdəliklər götürmüşdür: “Bu məqsədlə əsas hədəflərdən biri daxili yanma mühərrikləri nəqliyyat vasitələrinin sayını azaltmaq və onların yerini daha ekoloji cəhətdən zərərsiz olan elektromobillərlə və ya hibrid nəqliyyat vasitələri ilə əvəz etməkdir. Elektromobillərin üstünlüklərindən biri odur ki, onların istifadəsi atmosfərə atılan zərərli qazların - xüsusilə də karbon dioksid

və azot oksidlərinin - miqdarının azalmasına şərait yaradır. Əgər elektromobil şarj stansiyalarının sayı artırılarsa və geniş istifadə təmin olunarsa, bu, həm də iqtisadi baxımdan səmərəli nəticələr verə bilər. Belə ki, elektromobillərin istismarı zamanı yanacaq xərcləri azalır və texniki baxımdan da daha az resurs tələb olunur. Bununla yanaşı, şəhər mühitində səs-küyün və havanın çirklənməsinin azalması da mühüm ekoloji faydalardandır”.

Ekspert həmçinin qeyd edir ki, elektromobillərin alınması zamanı, məlumdur ki, Azərbaycanda bu nəqliyyat vasitələri bir sıra fiskal güzəştlərdən faydalanır. Belə ki, elektromobillər gömrük rüsumlarından və aksiz vergisindən azaddır. Bu amillər həm ölkəyə idxal olunan elektromobillərin qiymətinin tənzimlənməsinə, onların daha əlçatan və ucuz olmasına şərait yaradır, həm də vətəndaşları ekoloji cəhətdən üstün nəqliyyat vasitələrinə üstünlük verməyə təşviq edir. Alınan elektromobillərin dəyəri uzunmüddətli perspektivdə daha sərfəlidir. Bu tendensiya artıq Azərbaycanda da müşahidə olunmağa başlamışdır. Məsələn, “Demir Yol Nəqliyyat Parkı”nda yenilənmə işləri çərçivəsində elektromobillərin gətirilməsi və istismara verilməsi prosesi həyata keçirilmişdir. Bu yeniliklər, ölkədə elektromobillərin tətbiqinin genişləndirilməsi istiqamətində atılan addımların bariz nümunəsidir.” - deyə o əlavə edib.

Xeyrənsə

Türkdilli Dövlətlər Təşkilatının (TDT) ilk dəfə sammiti mayın 20-22-də Avropa İttifaqının öl-kəsində, bu assosiasiyada müşahidəçi statusuna malik Macarıstanda keçiriləcək. Gündəliyə rəhbərin inkişafı, qarşılıqlı ticarətin genişləndirilməsi, əlifbaların birləşdirilməsi və ortaq türk dilinin təşviqi kimi əsas məsələlər daxildir. Bu məsələlər təcili həllini tələb edir. Sammit çərçivəsində baş nazir Viktor Orban və Mərkəzi Asiya ölkələrinin liderləri arasında ikitərəfli danışıqlar da baş tutacaq. Budapeştdə keçirilən tədbir Macarıstanın Şərqlə Qərb arasında körpü rolunu vurğulayan Baş nazir Viktor Orban tərəfindən irəli sürülmüş.

Macarıstanda keçirilən TDT sammiti görülməmiş hadisədir: ilk dəfədir ki, təşkilatın qeyri-rəsmi toplantısı Avropa İttifaqı ölkələrindən birində və həm də müşahidəçi ölkədə keçirilir. İclas əsasən iqtisadi xarakter daşıyacaq, çünki TDT ölkələri çoxqütblü dünya kontekstində artan siyasi müstəqillik nümayiş etdirirlər. Avropa Birliyində ortaq iqtisadi siyasət demək olar ki, yoxdur. Ona görə də üzv ölkələr daha çox müstəqil siyasət yürütməyi məqsəduyğun hesab edirlər. Budapeşt görüşü çoxtərəfli formatdan əlavə, iqtisadiyyat və enerjiyə diqqət yetirən ikitərəfli danışıqlar üçün platformaya çevriləcək. Macarıstanın enerji forumlarında fəal iş-

Şərqlə Qərb arasında körpü

Macarıstanda Türk Dövlətləri Təşkilatı liderlərinin görüşü keçirilir

təmsil olunub.

İkitərəfli əməkdaşlığın möhkəmlənməsi istiqamətində mühüm addımlardan biri də Azərbaycan-Macarıstan Strateji Dialoqunun təsis edilməsidir. İlk iclas 2023-cü ilin sentyabrında Budapeştdə, ikinci iclas isə 2024-cü ilin iyununda Bakıda baş tutub. Macarıstan Azərbaycanı enerji sahəsində etibarlı və strateji tərəfdaş olaraq görür və Avropanın enerji təhlükəsizliyinin gücləndirilməsində ölkəmizin vacib rolunu yüksək qiymətləndirir. Azərbaycanın enerji potensialı, xüsusilə təbii qaz və bərpaulunan enerji sahələrindəki uğurları, Macarıstanın enerji təminatını şaxələndirmək məqsədilə ölkəmizin layihələrinə dəstəyini daha da artırır. Bu əməkdaşlıq, həmçinin "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsinin uğurlu həyata keçirilməsi ilə Avropa bazarlarına daha çox enerji təchizatının təmin edilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Global əhəmiyyətli platforma

"Türk Dövlətləri Təşkilatının dünyada rolu getdikcə artmaqdadır. TDT üzv ölkələrin Avropa və Asiya, Şərq və Qərbi təmsil etmələri global mənada əhəmiyyətli platformadır. Bəzi mərkəzlərin narahatlığı da yeni münasibətlər sisteminin formalaşmasında ortaya qoyulan tələblərdən qaynaqlanır. TDT-nin coğrafiyası genişləndikcə dünyada baş verən bu və ya digər global hadisələrə təsir imkanları da getdikcə artır. Üzv ölkələrin yeraltı və yəstü sərvətləri, iqtisadi inkişaf tempində mövcud dinamika, milli maraqlara qarşılıqlı hörmət, birlik və bərabərliyin, ədalət prinsiplərinin qorunması yeni qurumun nüfuzunun artmasına səbəb olub. Qarşılıqlı tərəfdaşlıq əlaqələrini gücləndirən TDT-də bizi birləşdirən ortaq soy-kök, tarix, mədəniyyət və milli dəyərlər səmərəli fəaliyyətimiz üçün mühüm əsasdır.

Türk Dövlətləri Təşkilatı birliyi, türk dünyasının güclənməsi ideyasını sözdə deyil, əməldə, açıq fəaliyyətində gerçəkləşdirir. TDT-nin əsas üzvləri olan Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistana yanaşı, Türkmənistan və Macarıstan təşkilata müşahidəçi üzv ölkələr kimi qoşulub. 200 milyonluq əhalini və böyük bir coğrafi ərazini təşkil edən türk dünyasının ümumi sahəsi 4,8 milyon kv.km, ÜDM-i 1,4 trilyon və ticarət dövriyyəsi 855 milyard dollardan çoxdur. Türk dövlətləri nəhəng iqtisadi və müasir hərbi potensiala, enerji resurslarına və nəqliyyat marşrutlarına malikdir. TDT-yə üzv ölkələrin Mərkəzi Asiya, Xəzər hövzəsi, Cənubi Qafqaz, Qara dəniz, Bosfor və Dardanel boğazları, Aralıq dənizi, Avropa kimi vacib regionları əhatə etməsi gələcəkdə bütün üzv ölkələrin ayrı-ayrılıqda və

Türk Dövlətləri Təşkilatının ümumilikdə geosiyasi çəkirlərinin artmasına gətirib çıxara-
caq.

Əlbəttə, Macarıstanda keçirilən və şüarı "Şərq və Qərbin görüş yeri" adlanan görüş təşkilatın Şərq və Qərb arasında körpü rolunu oynamaq kimi ambisiyalarını əks etdirir. Asiyanın Avropaya qədər böyük bir regionda yerləşən türkdilli dövlətlər arasında siyasi, iqtisadi, ticarət, energetika, nəqliyyat, humanitar sahələrdə əməkdaşlıq yüksək səviyyəyə çatıb, uğurlu nəticələr əldə edilib. Azərbaycan da öz növbəsində Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Türkiyə və Avropa bazarları arasında etibarlı tranzit ölkə kimi özünü tədiqləyib və Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin dayanıqlı fəaliyyətinə öz dəyərli töhfəsini verir. Azərbaycan bu prosesdə mühüm rol oynamaqda davam edir.

V.VƏLİYEV

əməkdaşlığın əsas istiqamətləri əcazılıq, aqrar-sənaye kompleksi, qida sənayesi, maşınqayırma və su texnologiyaları, habelə atom elektrik stansiyalarının tikintisi layihələrində əməkdaşlıqdır. Hazırda Özbəkistanda Macarıstan investisiyalarının iştirakı ilə yaradılmış 17 müəssisə fəaliyyət göstərir, onlardan 10-u müştərk, 4-ü isə 100% Macarıstan kapitalı ilə fəaliyyət göstərir.

Macarıstan-Azərbaycan əlaqələri

Mayın 20-də Budapeştdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban ilə məhdud tərkibdə görüşü olub. Baş nazir Azərbay-

can Prezidentini qarşılayıb. İki ölkə nümayəndələrinin geniş tərkibdə görüşü olub.

Avropa İttifaqının üzvü olan Macarıstan Azərbaycanın Avropa ilə əlaqələrinin inkişafında mühüm rol oynayır. Azərbaycanla Macarıstan arasında mövcud olan əməkdaşlığın müxtəlif istiqamətləri və son illərdə imzalanan mühüm sənədlər bu əlaqələrə təsir-siz ötürməyib. Baş nazir Viktor Orbanın Türk Dövlətləri Təşkilatı dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə iştirak üçün ötən il Şuşaya səfəri həmin dövrdə Macarıstanın Avropa İttifaqı (Aİ) Şurasına sədrlik etməsi, eləcə də Aİ-yə üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində Şuşaya ilk səfər olması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edib. Azərbaycanla "xüsusi münasibətlər" nəzərə alınaraq, Macarıstan COP29-da belə tədbirlərə ənənəvi yanaşmaya uyğun olaraq ölkə prezidenti səviyyəsində deyil, istisna hal kimi Baş nazir səviyyəsində

tirakı ayrı-ayrı ölkələrlə, Türkiyə və Azərbaycanla, o cümlədən Mərkəzi Asiya arasında enerji əməkdaşlığı Budapeştə bu prosesin maraqlı iştirakçısına çevirir. Budapeşt danışıqları müəyyən mənada digər platformalarda keçiriləcək forumlarda danışıqların xəbərcisi ola bilər. TDT üzvləri birliyin gələcək inkişafında maraqlıdırlar, Mərkəzi Asiya ölkələri üçün Rusiya və Çin əsas ticarət, iqtisadi və siyasi tərəfdaşlar olaraq qalır. Türkiyə və Azərbaycan da regional ölçüdə, o cümlədən global mənada etibarlı tərəfdaşlardır. Macarıstanın TDT-də fəallığı baş nazir Viktor Orbanın geosiyasi qeyri-sabitlik kontekstində Avropa gündəliyi ilə milli maraqlar arasında balans yaratmaq istəyi ilə bağlıdır. Türk dövlətləri ətrafında qeyri-sabitlik qövsünün formalaşdığını nəzərə alsaq qeyd edə bilərik ki, Hindistan və Pakistan arasında gərginlik, İranın nüvə proqramının mümkün eskalasiyası, Suriya və İraqdakı vəziyyət, Balkanlarda və Cənubi Qafqazda gərginlik, eləcə də Ukrayna münaqişəsi ilə bağlı risklər nəzərdə tutulan global layihələrin, o cümlədən iqtisadi birliklərin həyata keçirilməsində, formalaşmasında maneələr vardır. Bu vəziyyətdə təşkilatda təmsil olunan ölkələr daxilində siyasi qarşılıqlı fəaliyyətin və qarşılıqlı dəstəyin gücləndirilməsi riskləri minimuma endirmək üçün son dərəcə vacibdir. TDT hərbi-siyasi birlik deyil, buna baxmayaraq, təhlükəsizlik məsələlərini həll etməyə çağırılır. Azərbaycan və Türkiyənin hərbi-texniki əməkdaşlığını buna misal göstərmək olar.

Türkiyə-Azərbaycan modelinə bənzər sıx hərbi-siyasi əməkdaşlıq modeli Mərkəzi Asiya ölkələrinə aid deyil. "Turan ordusu" ideyası daha çox perspektivdə olan və həllinə çalışılan böyük bir işdir. Mərkəzi Asiya liderləri yaxşı bilirlər ki, xarici təhlükə yaranarsa, qardaş ölkələr əsas tərəfdaş olaraq qalacaq. Amma integrasiya proseslərinin in-

kişafının mümkün olduğu, Azərbaycan və Türkiyənin digər türk dövlətlərini nəzərəcərpacaq dərəcədə qabaqladığı başqa humanitar sahələr də var. Çünki, Azərbaycanın Türkiyə ilə sıx integrasiya lehinə seçimi Mərkəzi Asiya ölkələrindən daha erkən edilib. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, Mərkəzi Asiyada işlənən integrasiya modelinin bir çox hərəkətləri Azərbaycanın artıq keçdiyi yolu izləyir: latın qrafikasına keçid, Türkiyə ilə sıx hərbi-siyasi və müttəfiq əməkdaşlıq, təhlükəsizlik, hərbi sənaye kompleksi və iqtisadiyyat sahəsində inkişaf etmiş qarşılıqlı fəaliyyət. Bu baxımdan Azərbaycan türk integrasiyasının lokomotivi rolunu oynayır.

İkinci məqam həm Çin, həm də Aİ üçün getdikcə aktuallaşan Orta Dəhlizdir. TDT ölkələri Çin və Avropanı birləşdirən təbii quru körpüsü rolunu oynayır. Orta dəhliz dəniz yollarına alternativ olmasa da, Rusiya ilə Ukrayna arasında sülh əldə olunarsa və Rusiya vasitəsilə kommunikasiyalar bərpa olunarsa, onun əhəmiyyəti arta bilər. Bu ssenariyə birləşən ərazi icmalarının rolu və geosiyasi əhəmiyyəti xeyli artacaq.

Məlum olub ki, Baş nazir Viktor Orbanın ikitərəfli görüşləri Özbəkistan prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə danışıqlarla başlayacaq. Özbəkistan prezidenti artıq Macarıstanda rəsmi səfərdədir. Tərəflər 2022-ci ildə Özbəkistan liderinin Budapeştə ilk səfəri zamanı bağlanmış strateji tərəfdaşlığı dərinləşdirən bir sıra ikitərəfli sənədlər imzalamağa hazırlaşır. Həmin dövrdə sənaye kooperasiyasından tutmuş akademik mübadilələrə qədər müxtəlif istiqamətlər üzrə 16 dövlətləarası sənəd imzalanmışdı. Birgə layihələri maliyyələşdirmək üçün 2022-ci ildə Özbəkistan-Macarıstan İnkişaf Fondu yaradılıb. Son iki il ərzində fond 100 milyon avrodan çox dəyərində təşəbbüsləri dəstəkləyib.

Bu gün Macarıstan Özbəkistanda ən fəal Avropa investorlarından biridir. İqtisadi

Amerika Birləşmiş Ştatlarının bir ucundan o biri ucunadək, zəhərli ilanlar müxtəlif yaşayış mühitlərində mövcuddur. Bu ilanlar adətən tək yaşayırlar, lakin bəzən sizin mülkünüzə və ya evinizə daxil ola bilərlər ki, bu da siz və ailəniz üçün ciddi təhlükə yarada bilər. Zəhərli ilanları tanımağı öyrənmək evinizi təhlükəsiz saxlamağa kömək edə bilər. SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

"Zəhərli" nə deməkdir?

Bir çox heyvanlar zəhər (toksin) istehsal edir və bunu dişləmə və ya sancma yolu ilə digər canlılara ötürürlər. Zəhərli canlılar deyində ağılınıza ilk olaraq ilanlar gələ bilər, çünki bəzi ilanlar dişlədikdə toksin buraxırlar. Lakin əslində, ilanların əksəriyyəti zəhərli deyil. Ona görə də, təbiətdə belə bir heyvanla qarşılaşdığınız zaman, zəhərli ilə zəhərsiz ilanı ayırd edə bilmək çox vacibdir.

Poisonous zəhər - nəfəs almaq, udmaq və ya dəridən sorulmaq yolu ilə bədəninə daxil olan toksindir. Məsələn, bəzi bitkilər və göbələklər poisonous hesab olunur, yeni onlara toxunmaq və ya yemək zəhərlənməyə səbəb ola bilər.

Venomous zəhər - dişləmə və ya sancma yolu ilə bədəninə daxil olur. Məsələn, ilanlar və bəzi həşəratlar venomousdur, çünki zəhərlərini dişləri və ya sancmaq orqanları vasitəsilə vururlar.

Unutmayın ki, ilanlar dişləri ilə zəhər vururlar.

Buna görə, ilanlar venomousdurlar, amma poisonous deyillər.

Lakin bu qaydaya bir mümkün istisna var. Garter ilanları yeni tiplər kimi bəzən zəhərli olan canlılarla qidalanırlar. Garter ilanı bu zəhərləri bədəninə saxlayır. İnsanların ilanlarla bağlı əsas narahatlığı zəhərdir, lakin əksər ilanlarda zəhər yoxdur və ya dişlədikdə zərər verəcək qədər kifayət qədər zəhər daşıyırlar. ABŞ-da diqqət etməli olduğunuz zəhərli ilan növlərinə rattlesnake (çınqıl ilanı), copperhead (misbaşı ilanı), cottonmouth (ağdodaq ilanı) və coral snake (mərcan ilanı) daxildir.

İlanların tipik davranışları

Davranış göstəriciləri ilə hansı növ ilanla qarşılaşdığınızı müəyyən edə bilərsiniz. Müxtəlif ilan növləri fərqli davranışlar nümayiş etdirir, ona görə də onları yaxşı tanıyırsınızsa, ətrafınızdakı ilanı daha asan tanıya bilərsiniz. Bir çox ilan öz yaşayış yerini qorumaq üçün xəbərdarlıq verir. Məsələn, əksər insanlar bilirlər ki, çınqıl ilanları təhdid hiss etdikdə quyruqlarındakı çınqılları silkləyir. Lakin çınqıl ilanları bəzən çınqıllarını itirə bilər və yenidən çıxarması zaman alır, ona görə də bu üsula tam etibar etmək olmaz.

Coğrafi mövqeyinizdən istifadə edərək zəhərli ilanla qarşılaşma ehtimalınızı müəyyən edə bilərsiniz. Məsələn, ağdodaq ilanı Cənub- Şərqdə və Texasın qərbinə qədər geniş yayılıb. Ağdodaq ilanları su yaxınlığında yaşayırlar. Əgər siz bataqlıqlar, göllər, bulaqlar, çaylar və ya digər su mənbələrinin yaxınlığında yaşayırsınızsa və ya ora səyahət edirsinizsə, ağdodaq ilanının ətrafda ola biləcəyini düşünə bilərsiniz. Yaşadığınız ərazidə zəhərli ilanları və onların yaşayış yerlərini yaxşı tanımaq sizə hazırlaşmaqda kömək edəcək. Bu yerlərə daxil olanda daha diqqətli ola və zəhərli ola biləcək ilanlara qarşı ehtiyatlı davranmaq mümkün olacaq.

İlanın zəhərli olub-olmadığını necə anlamaq olar

Zəhərli ilanı tanımaq dişləmənin qarşısı-

Zəhərli ilanları necə tanıyaq?

nı almağa kömək edə bilər və ya dişlənmisənizsə, tibbi yardım zamanı ilanı müəyyən etməyə kömək edir.

İlanın zəhərli olduğunu göstərən bəzi əsas əlamətlər bunlardır:

Başın forması

Şimali Amerikadakı əksər zəhərli ilanların baş forması onları tanımağı asanlaşdırır. Ümumiyyətlə, zəhərsiz ilanların başı dairəvi formada olur, zəhərli ilanların isə başı üçbucaq şəklindədir. Bu qaydadan istisna coral (mərgülyan) ilanıdır, o, kobranın qohumu olduğundan başı dairəvi olur. Bəzi zəhərsiz ilanlar isə düşmənləri qorxutmaq üçün başlarını yastılaşıdıraraq zəhərli ilanların baş formasını təqlid edə bilər. ABŞ-da zəhərli ilanların çoxu pit viperlərə daxildir. Bunlara çınqıl ilanları, misbaşı ilanları və ağdodaq ilanları daxildir. Bu ilanların başında iki dəlik olur ki, bu dəliklər onların ovlarını infraqırmızı şüalar vasitəsilə aşkar etməsinə kömək edir. Zəhərli ilanların həmçinin dişləri - fənqləri olur.

Baş formasına və ya bu dəliklərə baxaraq zəhərli ilanı tanımaq mümkündür, amma bu xüsusiyyətləri uzaqdan görmək çətin ola bilər. Diqqətsizlik edib çox yaxınlaşmaq riskli olduğundan, ilanı təsadüfən dişləməmək üçün həmişə mütəxəssis çağıraraq ilanların uzaqlaşdırılmasını təmin etmək daha düzgündür. Hətta ilan ölsə belə, ona çox yaxınlaşmaq məsləhət deyil, çünki ölü ilanlar da sağlamlıq və təhlükəsizlik üçün təhlükə yarada bilər. Zəhərli ilanların ölü olduğdan sonra da dişləməsi ilə bağlı çoxsaylı sənədləşdirilmiş hadisələr mövcuddur.

2. Rəng

İlanları tanımağın daha asan yollarından biri onların rənginə baxmaqdır, çünki bunu adətən təhlükəsiz bir məsafədən etmək mümkündür. Lakin ABŞ-da yalnız dörd növ çuxurlu gürzə olsa da, bu cinslərin hər birinə aid müxtəlif növlər və alt növlər mövcuddur ki, bunlar da rəng və ölçü baxımından fərqlənir. Bu rəng müxtəlifliyi ilanlara yaşadıkları mühitdə gizlənməyə və həmçinin ovlarına yaxınlaşmağa imkan verir.

Yenə də, rənglənmə ilana zəhərli olub-olmadığını müəyyən etmək üçün etibarlı üsul sayılmır. Bəzi zəhərsiz ilanlar, məsələn, qırmızı kral ilanı kimi növlər, zəhərli ilanlara bənzər rəng naxışlarına sahib ola bilər. Əgər şübhə edirsinizsə, təhlükədən uzaq durmaq üçün ilanı zəhərli hesab etməyiniz tövsiyə olunur

3. Göz bəbəkləri

Şimali Amerikada əksər zəhərli ilan növlərinin pişik gözünü xatırladan, yarıq formasında olan xüsusi bəbəkləri olur. Zəhərsiz ilanların göz bəbəkləri isə adətən dairəvi olur. Bunun istisnası isə mərcan ilanıdır - onun da göz bəbəkləri dairəvidir. Bu üsul zəhərli ilanı müəyyən etmək üçün ümumilikdə etibarlı sayılır, lakin ən təhlükəli üsullardan biridir, çünki ilanların göz bəbəklərinə baxmaq üçün onlara yaxınlaşmaq lazımdır.

4. İstisnalar

Yuxarıda qeyd olunan identifikasiya üsulları əksər ilanlar üçün işləsə də, bu qaydanın istisnası var. Mərcan ilanı zəhərli olmayan ilanların xüsusiyyətlərini daşıyır, məsələn, çuxurların olmaması və dairəvi göz- lər. Mərcan ilanları həmçinin süd ilanı və ya qırmızı kral ilanı kimi zəhərsiz ilanlarla eyni qırmızı, qara və sarı rənglərə malikdir. Mərcan ilanında qırmızı rəng sarı rəngə toxunur, amma qırmızı kral ilanı kimi zəhərsiz ilanlarda qırmızı qara rənglə bitirir. Mərcan ilanının burnu qara rəngdə ola bilər.

Azərbaycanda ilanların növ müxtəlifliyi.

Son illərin tədqiqatlarına görə hazırda dünyada ilanların 12 fəsiləni əhatə edən 3400-ə qədər növü məlumdur. Bunlardan Azərbaycanda 4 fəsiləyə aid olan 30 növ yayılmışdır: korılanlar, yatağanlar, suılanları və gürzələr.

Korılanlar fəsiləsinə göz- ləri dərinin altında yerləşən, dişləri olmayan kiçik ilanlar daxildir. Onların bədən- i kiçik və hamar pulcuqlarla örtülmüşdür. Azərbaycanda qurdvari kor ilancı yayılıb. Bədən uzunluğu 400 mm-ə qədərdir. Xarici görünüşünə görə soxulcana bənzəyir. Qısa quyruğunun ucunda kiçik tikancıq yerləşir. Ağzı başın alt tərəfində

yerləşir. Torpaqda yaşayır, qazıcı həyat keçirir. Yer- in səthinə yalnız yağışdan sonra və qaranlıqda çıxır. Yatağanlar fəsiləsinin növləri tropik və subtropik ölkələrdə yayılıb. Ən iri ilanlar hesab edilən uzunluqları 11 metrə çatan anakondalar və uzunluqları 10 m olan pitonlar bu fəsiləyə aiddir. Azərbaycanda bu fəsiləyə aid bir növ - qərb yatağanı yayılıb. Fəsilənin ən kiçik növlərindən biridir.

Suılanları fəsiləsi. Müasir ilan növlərinin yarısı suılanları fəsiləsinə daxildir. Bunlar arasında həm zəhərsiz, həm də zəhərli növlər var. Bu fəsiləyə yerüstü, ağac, qazıcı, yeraltı və yarım- su həyat tərzi keçirən növlər daxildir. Azərbaycanda suılanları fəsiləsinə aid olan 20 növ ilan yayılıb: adi suılanı, suılanı, iribaş suılanı, qarabaş rinoxalamus, xaltalı eyrenis, nöqtəxətli eyrenis, dinc eyrenis, adi qonurilan, rəngbərəng təlxə, qurğuşunrəngli təlxə, qırmızıqarın təlxə, sarıqarın təlxə, zeytuni təlxə, naxışlı təlxə, pallas təlxəsi, Cənub Qafqaz təlxəsi, İran təlxəsi, kələz ilanı, oxvari qumilani, qafqaz dailanı.

Gürzələr fəsiləsinə zəhərli ilanlar daxildir. Gürzələr ən mükəmməl zəhər aparatına malikdirlər. Azərbaycanda gürzələr fəsiləsinə aid olan 8 növ yayılmışdır: adi qalxansifət, Levantiya irigürzəsi, Radde gürzəsi, Şa-

maxı gürzəsi, İrəvan gürzəsi, Dinnik gürzəsi, Lotievi gürzəsi, Hirkan və ya Elbrus gürzəsi.

İlanları digər canlılardan fərqləndirən əsas əlamətlər.

İlanlar onurğalı heyvanlardır. Bədən- ləri xaricdən pulcuqlarla örtülmüşdür, atmosfer havası ilə tənəffüs edir, yumurta qoymaqla çoxalırlar və bədən temperatur- ları dəyişkəndir. İlanlar öz mənşəyini kərtənkələlərin qədim qruplarında götürmüşlər. İlanlarda göz qapaqları yoxdur və göz xaricdən hərəkətsiz, şəffaf qışa ilə örtülmüşdür. Xarici qulaq dəliyi və təbil pərdəsi yoxdur. Ətraflar, ətraf qurşaqları və döş sümüyü atrofiya etmişdir. İlanların hamısı öz ovlarını bütöv udur. İri şikarı tutmağa və udmağa uyğunlaşma ilə əlaqədar olaraq ilanlarda kəllənin quruluşunda bəzi dəyişikliklər əmələ gəlmişdir. Onlarda çənə sümük- ləri bir- birinə elastiki bağlar vasitəsi ilə birləşdiyindən, ağızlarını geniş aç- ıla bilərlər. Ovlarını udarkən, alt çənənin sağ və sol hissələri irəli və geri hərəkət edir, adama elə gəlir ki, ilan şikarı deyil, şikar ilanı udur. Həmçinin ilanlarda qapalı döş qəfəsinin olmaması, onlara iri ovu udmağa imkan yaradır. İti dişlərin ucları geri- yə əyildiyi üçün yem yalnız içəriyə ötürülə bilər. İlanların hərəkət xüsusiyyəti ilə əlaqədar olaraq fəqərələrin sayı çoxdur (141-435-ə qədər). Ağciyərin sağ hissəsinin yaxşı inkişaf etməsi (sol hissə olmur və ya rudimentdir), sidik kisəsinin olmaması, böyrəklərin və cinsiyyət vəzirlərinin çox uzun olması da ilanlar üçün səciyyəvidir.

Ayşən Vəli

Çağdaş dünyamızda tamamilə yeni bir dövrə qədəm qoyan Azərbaycan Böyük Qayıdış konsepsiyasını uğurla reallaşdırır. İşğaldan azad edilmiş torpaqlara qayıdışı və həmin yerlərdə yeni bir həyat başlayır. 30 ilə yaxın işğal altında olan torpaqlarımız azad olunduqdan sonra Qarabağımız və Şərqi Zəngəzur müasir dünyanın ahəngində qurulur, ona yeni həyat verilir. Zəfər qazanan Azərbaycan tarixin dönməsində inkişaf yolu keçərək böyük quruculuq işlərini həyata keçirməyə başlayıb. Bu gün Şuşamızda, Kəlbəcərdə, Qubadlıda və digər ərazilərdə böyük abadlıq-quruculuq işlərinə başlanılıb və işğaldan azad olunan hər bir şəhər, qəsəbə və kənd müasir məkana çevrilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "Qarabağın hər bir yerində sahib kimi, bu Vətənin övladları kimi yaşayırıq, qururuq, bərpa edirik". Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bu gün böyük tikinti meydançasına çevrilmişdir.

Azərbaycanın yaratdığı tarixi reallıqların məntiqi nəticəsi olaraq ölkəmiz yeni mərhələni yaşayır. Azərbaycanın öz suverenliyinin bərpası, Qarabağın azad olunması, eləcə də

Böyük Qayıdış: Kəngərliyə növbəti köç

YAŞAYACAĞI VƏ XOŞBƏXT YAŞAYACAĞI

Bu gün işğaldan azad olunan digər ərazilərimiz kimi, Ağdam da abadlıq-quruculuq meydanına çevrilib. 1993-cü ilin iyul ayının 23-də Ağdamın işğalı tarixini artıq 20 noyabr 2020-ci il qələbə tarixi əvəzlədi. İyirmi yeddi ildən sonra işğaldan azad olunan Ağdamda dövlət bayrağımız dalğalandı. İşğaldan əvvəl Ağdam rayonunda 143 min insan yaşayırdı və 54 tibb müəssisəsi, 79 mədəniyyət ocağı fəaliyyət göstərirdi.

Ağdamın Kəngərli kəndində də yeni həyat başlayıb. "Kəngərliyə həyat qayıdır, Kəngərli sakinləri artıq qayıdır, böyük xoşbəxtlikdir, tarixi hadisədir. Uzun fasilədən sonra doğma dedə-baba torpağında yaşamaq, əlbəttə ki, böyük xoşbəxtlikdir". Bu sözləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İl-

Qarabağdan separatizmin təmizlənməsi yeni imkanlar yaratmış oldu. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri həm Vətən müharibəsində, həm də lokal antiterror tədbirləri zamanı peşəkarlığını, qarşısına qoyulmuş vəzifələri ən yüksək səviyyədə icra etmək məharətinə malik olduğunu bir daha nümayiş etdirdi. 2023-cü ilin sentyabrın 19-da başlayan və təqribən 24 saat davam edən lokal antiterror tədbirləri Azərbaycan tarixinin şanlı səhifələrindəndir. Vətən müharibəsindəki tarixi Qələbəmizdən və Ermənistanın kapitulyasiyasından sonra Azərbaycan dövləti humanizm göstərərək, ölkəmizin erməni əhalisi ilə reintegrasiya prosesinə start verdi. Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərən Azərbaycan Ordusu bu dəfə də yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirərək, Ali Baş Komandanın onların qarşısında qoyduğu tapşırığı cəmi 24 saatda yerinə yetirdi. Nəticə olaraq separatçılar ağ bayraq qaldırdı və dövlətimiz qarşısına qoyduğu bütün hədəflərə çatdı. İndi bütövlükdə bölgədə sülh və inkişaf üçün gözəl şərait yaranıb. 30 ilə yaxın işğal altında olan və 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı azad olunan ərazilərimiz hər kəsə qürur yaşatdı.

Ərazi bütövlüyünü, suverenliyini təmin etmiş bir dövlətin müstəqillik tarixində ərazi bütövlüyü çərçivəsində baş tutmuş Zəfər Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın erməni işğalından azad edilməsi tariximizə əbədi həkk olundu və əzəli yurd yerlərimizə sahib olduq.

**BU MƏRHƏLƏDƏ
207 NƏFƏRDƏN
İBARƏT 50 AİLƏ
DOĞMA YURDA**

QOVUŞUB

Cənab Prezident müharibədən sonra azad olunmuş ərazilərə şəxsən səfər edir, həmin torpaqlardan qarşıda duran vəzifələrlə bağlı mesajlarını verir. Hər bir ərazidən qalib ordunun və dövlətin qalib SƏRKƏRDƏSİ kimi səsinə ucaldır, mesajlarını verir.

Demək olar ki, yurd yerlərinə hər gün neçə-neçə insan köç edir, doğma yurda qovuşurlar. Mayın 20-də daha bir köç karvanı doğma yurda yola salınıb. Artıq onlar Ağdam rayonunun Kəngərli kəndinə qədəm qoyublar. Bu mərhələdə köçürülən 207 nəfərdən ibarət 50 ailəyə yeni tikilmiş fərdi yaşayış evlərinin açarları təqdim edilib. Hazırda Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə, ora köçürülən keçmiş məcburi köçkünlərlə yanaşı, bu bölgədə aparılan layihələrin icrasında çalışan, həmçinin ayrı-ayrı dövlət qurumlarının yerli bölmələrində xidməti vəzifələrini yerinə yetirən, yenidən fəaliyyətə başlamış səhiyyə, təhsil, mədəniyyət, turizm, sənaye, energetika müəssisələrində işləyən, ümumilikdə, 40 mindən artıq insan yaşayır.

Artıq işğaldan azad olunan ərazilərimizin əzəli sakinləri öz dedə-baba yurdlarına qayı-

dırlar. Təkcə Qarabağ regionuna 2026-cı ilə qədər 140 min insanın dönməsi nəzərdə tutulur.

**"BİZ BUNDAN SONRA
ANCAQ VƏ ANCAQ
QALIB XALQ KİMİ
YAŞAYACAĞI, BU
TORPAQLARDA ƏBƏDİ**

ham Əliyev mayın 10-da Ağdam rayonunun Kəngərli kəndinə köçən sakinlərlə görüşüb zamanı bildirib. Dövlət başçımız bildirib ki, siz uzun illər ağır şəraitdə - ölkəmizin müxtəlif yerlərində yarasız evlərdə, yataqxanalarda, uşaq bağçalarında, müəyyən müddət isə çadır şəhərciklərində yaşamısınız. "Bu gün isə gözəl kəndin timsalında yeniləşən Azərbaycanı görürük, bərpa olunan Qarabağı görürük. Göstəririk ki, bu torpaqların sahi-

bi həmişə biz olmuşuq, bu gün də belədir. Ancaq bu torpağın sahibi bu torpaqda qurub-yaradır".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ağdam rayonuna səfərlərinin nəticəsi olaraq, burada yeni müəssisələrin təməllərinin qoyulur və açılışlar edilir. Artıq qeyd etdiyimiz kimi, Ağdam rayonunun Kəngərli kəndi öz sakinlərini qoynuna aldı. Ağdam şəhərindən 6 kilometr məsafədə yerləşən Kəngərli kəndində 2626 nəfərin (639 ailə) məskunlaşması planlaşdırılıb.

Bu gün isə Azərbaycan vətəndaşı hər bir qarış torpağının sahibidir, hər yerdə yaşayır, yaşayacaq. Sürətli bərpa işləri onu göstərir ki, tezliklə bütün keçmiş köçkünlər öz torpaqlarına qayıdacaqlar. "Biz bundan sonra ancaq və ancaq qalib xalq kimi yaşayacağıq, bu torpaqlarda əbədi yaşayacağıq və xoşbəxt yaşayacağıq", - deyir Prezident bildirib.

Zümrüd BAYRAMOVA

Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun (Rusiya) baş direktoru İqor Korotçenko Azərbaycan Prezidentinin Avropa Siyasi Birliyinin Albaniyada keçirilən sammitinə səfərinin yekunlarını "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- İqor Yuryeviç, Azərbaycan Prezidentinin Avropa Siyasi Birliyinin Albaniyada keçirilən sammitində iştirakını necə qiymətləndirirsiniz?

- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Avropa Siyasi Birliyinin sammitinə səfəri Azərbaycanın dünyada artan statusunu bir daha təsdiqləyən çox uğurlu səfər kimi qiymətləndirilməlidir. Azərbaycana və onun rəhbərinə maraq Tiranada müxtəlif dövlətlərin rəhbərlərinin forumun kənarında Azər-

baycan lideri ilə danışıqlar aparmaq istəyi ilə təsdiqlənib. Bu, obyektiv şəkildə Bakının tutduğu siyasi mövqenin hörmət və digər dövlətlərin liderlərinin birbaşa tərəfdaşlıq münasibətləri qurmaq istəyi doğrması ilə izah olunur. Bu həm də onunla izah olunur ki, bir sıra enerji layihələrinin icrası çərçivəsində Azərbaycan Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin təminatçılarından biridir. Ümumiyyətlə, hətta Paşinyan və Makron kimi liderlər də mövcud problemləri həll etmək, rəğbət oyatmaq və müəyyən, yaxşı, ən azı görünən nəticələr əldə etmək üçün Əliyevlə görüşməyə can atırdılar. Bu baxımdan demək lazımdır ki, İlham Əliyev təbessümlə əl sıxmağı real siyasətdən çox aydın şəkildə fərqləndirir. Axı Parisin antiazərbaycan siyasət yeritdiyi məlumdur.

İlham Əliyev bu gün Qərbdə hörmət edilən liderdir. O, şübhəsiz ki, görkəmli siyasətçidir; onun rəhbərliyi altında Azərbaycan uğur nümayiş etdirir. Bugünkü müəkkəb, təlatümlü, gözənilməz dünyada hamı Azərbaycanı ardıcılığına və milli maraqların aydın müdafiəsinə görə yüksək qiymətləndirir. Bundan

İqor Korotçenko: “Prezident Əliyev Avropa Sammitində Azərbaycanın artan nüfuzunu bir daha nümayiş etdirdi”

əlavə, Azərbaycan, artıq qeyd etdiyim kimi, Balkanların, bütövlükdə Avropa İttifaqının, eləcə də Türkiyənin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində əsas rol oynayır. Əlbəttə, deyə bilərik ki, Azərbaycanın logistika marşrutlarının və dəhlizlərinin kəsişmə nöqtəsi kimi rolu və əhəmiyyəti ciddi şəkildə artır. Status baxımından Azərbaycan orta dövlətlər liqasında inamla öz mövqeyini tutur. Amma formalaşdırdığı mənalıların miqyası və təşəbbüsləri baxımından Azərbaycan çox vaxt tonu müəyyən edir.

Müasir dünyada beynəlxalq gündəmdə olan çox az ölkə var ki, beynəlxalq səviyyədə belə strateji təşəbbüsləri öz öhdəsinə götürə bilsin. Azərbaycan bunları formalaşdırmağa və ən əsası həyata keçirməyə qadirdir. Ona görə də Azərbaycanın statusu və rolu artır. Emmanuel Makron kimi siya-

sətçilər prezident Əliyevlə müqayisədə solğun görünür. Əliyev zaldə olanda və ya hardasa danışanda Makron açıq-aydın eyni liqada yox, ikinci liqada oynayır. İlham Əliyev isə yüksək liqada çıxış edir. Ona görə də bu gün, fikrimcə, bu, ümumilikdə qəbul edilir. Onların Albaniyada təmasları buna misal idi. Və Ərdoğan onu qarşılayan və üstünlüyünü göstərməyə çalışan Makrona kifayət qədər təzyiq göstərdi. Fransa iyrənc siyasət yürüdü, Azərbaycan və Türkiyə ona Bakı və Ankaranın maraqlarının olduğu yerdə fəaliyyət azadlığı verməyəcək.

Paşinyan isə fəal şəkildə Əliyevlə görüşlər və təmaslar axtarırdı. Və hətta kofə təklif etdi ki, hazırkı siyasi gündəmi daha rahat şəraitdə müzakirə edərk. Hazırkı siyasi gündəm ondan ibarətdir ki, İrəvan Bakının ATƏT-in tükənmiş Minsk Qrupunun

ləğvi üçün ATƏT-ə birgə müraciət etmək tələblərini yerinə yetirməyib və qrupun ləğvi prosesi hüquqi rəsmiləşdirmə tələb edir. Bura həm də Ermənistan Konstitusiyasına dəyişikliklər və Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının ondan çıxarılması daxildir. Bu cür tələblərin məqsədi Ermənistanın gələcəkdə sülh sazişinə yenidən baxılması cəhdinin qarşısını almaqdır. Ona görə də Bakının bu məsələdə siyasəti tamamilə ardıcıl, aydın və güzəştisizdir.

- Paşinyanla təmasda belə bir Əliyev-Ərdoğan tandemi diqqət cəkdi...

- Məncə, bu təmaslarda belə bir tandem Ankaradan İrəvana signal oldu ki, Ermənistanın Bakının sülh sazişinin imzalanması ilə bağlı tələblərinin yerinə yetirilməsindən yan keçərək Azərbaycanla qalan müəkkəb sülh nizamlanmasının yekun həllindən yan keçərək Türkiyə ilə münasibətlərini yaxşılaşdırmaq mümkün olmayacaq. Bu baxımdan Ankara ilə Bakının yürütdüyü siyasət ardıcılıdır. Və bu siyasət öz nəticəsini verir.

Və tamamilə aydındır ki, Nikol Paşinyan Albaniyaya səfəri ilə Aİ və Qərblə yaxınlaşmaq kimi vəzifələrini həll edirdi. Ermənistanın baş naziri gah buradadır, gah oradadır və sağda onun siyasəti bir növ "Braun hərəkəti"dir. Ermənistan uğursuzdur və buna görə də Rusiya, Avropa Birliyi, ABŞ arasında manevr etməyə çalışır. Yaxşı, kobud desək, hamı çox gözəl başa düşür ki, buna siyasi boşluq deyirlər.

- Sergey Lavrov bu gün Ermənistanı gedir. Dünən respublikanın keçmiş prezidenti Robert Köçaryan bəyan etdi ki, respublika mentalitetinə görə indiki hakimiyyətin yaxınlaşmağa çalışdığı Qərbdən daha çox Rusiyaya yaxındır. Lavrovun respublikaya səfəri ilə Rusiya Federasiyası qarşısına hansı vəzifələr qoyur?

- Ermənistan bu gün Rusiya əleyhinə mövqe tutur, Qərb silahları ilə yenidən silahlanır, KTMT-yə üzvlüyünü dondurub. Bəli, Gümrüdəki hərbi bazamız hələ çıxarılmır, amma bu zaman məsələsidir, çünki İrəvan strateji kurs müəyyən edib və bu, Qərbə, Avropa Birliyinə doğru kursdur. Ona görə də Lavrovun Ermənistanı səfərinin məqsədi siyasətçilərə, ictimaiyyətə, Ermənistan rəhbərliyinə müraciət etməkdir ki, onları respublika üçün fəlakətli nəticələrə gətirib çıxara biləcək qərarlar qəbul etməkdən çəkindirsin.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

FELYETON

Bəyin oğurlanması

Pandemiya dövründəki toy mərasimləri tamam biabırçılıq idi - yəni, 100 nəfərlə zadla sadə və abırlı toy mərasimi keçirmək- böyük dilxorçuluq idi. Ayə, toya ki, keçmişdə avtobusda təsadüfən eyni "sideniyada" yanaşı oturduğun adamlar da daxil olmaqla 500 nəfər çağırmadınsa, stolun üstünə 42 cür salat, 14 cür yemək, 18 növ içki, 9 növ meyvə, 7 növ çərəz düzmədisə, salonda zəhərli fişənglər yandırır camaatın ciyərlərini çəzdirmədisə, musiqini "polnu xod" qoyub iştirakçılara akustik terror edib beyin hüceyrələrini öldürmədisə, bəbəli müğənnilərə biabırçı küçə mahnıları oxutmadınsa, adam yanında oturma bir kismat söz demək üçün var

gücü ilə bağırmadısa, içib "piyan" olanlar "açarı itirib" ortalıqda cürbəcür biabırçılıqlar çıxarmadısa, işıqları söndürdən sonra neqlərin ən biabırçı küçə sözləri işlədərək bağırıldığı mahnılara qızlar arvadlar ortalıqda erotik hərəkətlərlə müşayiəti ilə atlanıb düşmədisə, sonra qeyrətə gəlmiş qaqaşın onun bacısı və arvadının qarşısında hoqqa çıxaran oğlanı bayıra çağırıb "razborkaya" çəkmədisə və sonda bıçaqlaşma olmadısa, 47 cür yeməyi, içməyi qatıb mədəni dəlixanaya döndərmədisə, 75 manatlıq yemək yeyib 50 manat yazılmadınsa, yeni qurulan ailə sələmə düşmədisə, bəzi "məllimlər" bu biabırçılıqdan xeylax pul qazanmadısa, adamlar köhnə salıdan zəhərlənmədisə, israfçılıq və görməmişlik son həddə çatmadısa, arvadlar 10 barmaqın 8-nə brilyant qaşlı bahalı qızıl üzükler, boğazına barmaq yoğunluqda qızıl sep taxıb digərlərinin gözüne soxmadısa, ofisiatın cibinə 5 manat qoyub pərvanə kimi başına fırlatmadınsa, müxtəlif saqqal daraqlarına və hoqqabazlıqlara çoxlu xərc çəkmədisə, fotoqraf sənə 30 qəpiklik şəkilləri 3 manatdan soxuşdurmadısa, 25 manat dəyəri olan toy al-

bomuna 500 manat vermədisə, gəlini gündəlik icarəsi 500 manat olan dağ-dərə, bataqlıq üçün nəzərdə tutulmuş yekə "vnedorojnik" maşında aparmadınsa, gəlini "gözəllik" salonunda kimyəvi kuklaya oxşadıb 800 manatını almadırsa, gəlin paltarının bir günlük icarəsinə 1000-2000 manat ödəmədisə... axırda da boşanmadınsa... bu toyun nə ləzzəti oldu?

Hətta həddən artıq xərc çəkib, toydan yığılan pulla restoranın ödənişini verə bilməyəndə bəylə gəlini girov götürmədilsə, bunun nə ləzzəti oldu? Əgər bəy bu biabırçılıqlardan sonra özünün oğurlanmasını arzulamadısa, bunun nə marağı oldu?

"Tak çto", təklif edirəm ki, növbəti pandemiya vaxtı toyların bildiyimiz kimi keçirilməsinə qadağa qoyulmasın. Bu sahədə bizim analoquumuz yoxdur, dünyaya baxmayın, onların hamısının başı xarab olub. Biz hamısından daha çox "müasirləşmişik", öz milli mədəni dəyərlərimizə, mədəniyyətimizə, ənəllərimizə tüpürək belə müasir toylar keçirməkdən əl çəkəsi deyilik. Çox da ki dəbdəbəli toyların 90 faizi boşanma ilə nəticələnir, sadə toyların isə 90 faizi uzunömürlü ailə olur, bu boş şeydir, əsas ailə deyil, mədəni dəyərlər deyil, əsas olan dəbdəbədir, özünü hamıya göstərməkdir, qonşudan dala qalmamaqdır. Yoxsa, durub dünyanın mədəni xalqları kimi sadə və mədəni toy keçirsək, adama nə dəyərlər?

Sözüm ondadır ki, çox da şey eləməyin, "müasirləşməkdə" davam edin. Harada qırılar, qırılar...

Elçin

Bütün dünya hadisələrinə rəğmən öz yolu ilə ahəstəcə addımlayan füsunkar baharın ətrafdakı gözəllikləri əhatəsində bu günlər bir musiqi adamı ayaq saxlamağa, onu dinləməyə vadar edir. Bu musiqi sanki barmaqların notların üzərində hərəkətilə birdən zilə qalxıb, birdən bəmə enməklə təbiətin ucsuz-bucaqsızlığında uzaqlaşır, yaxınlaşır. Ətrafdakı çiçəklərin bir-birinə qarışan rayihəsi bu musiqinin ifaçılarından "söhbət açır". Çünki o ifaçıların həyatı bu rayihənin onları çiçəyə çağırışı ilə başlar, kiçik, sadə daxmalarında bitir. Musiqi nə qədər gözəl olsa da, lakin ilk ağla gələn həmişə eşitdiyimiz bu söz olur: arı vızıltısı. Yox, əsla vızıltı deyil bu. Kim arıların səsinə belə adlandırmış görəsən? Bu sözün ilk səslənməsi belə, adama xoş gəlmir, haradasa insanı narahat edən, başağrısı gətirən bir səs təsirini bağışlayır. Nə qədər yanlış imiş, bununla əsla razılaşmaq olmaz. Axı bu səs vızıltı deyil, gözəl bir musiqi əsəridir - balladadır. Adama bal kimi şipşirin gələn balladanın xorla oxunan nəğmə, musiqi ilə müşayiət olunub, dramatik oyunlar və rəqslərlə başa çatan bir xalq poeziyası nümunəsi olduğuna nəzər saldıqda bu janrın, bəlkə, elə arılara istinadən yaradılması adamı çox düşündürür. Bəli, arıların balladası, bal balladası... Ağacların, güllərin, çiçəklərin bu möhtəşəm simfonik orkestrin üzvləri, təbiətin özünün isə dirijoru olduğu, şovqla ifa olunan böyük bir musiqi bəstəsidir. Arıların zəhmət nəğməsidir.

Bahar gəlişi ilə qışboyu "evlərindən" bayıra çıxmayan arıları yeni həyata, təbiətin qoynuna səsləyib. Dünyanın ən kiçik, lakin ən zəhmətkeş, kiçik can-cüslələri ilə "evlərində" yaratdıqları qayda-qanuna, gördükləri işin keyfiyyətinə, ortalığa çıxardıqları zəhmət bəhrəsinə görə bütün canlılardan üstün olan arılar isə bu çağırışla yeni iş mövsümünə başlayıblar. Budur, minlərlə arı güllü-çiçəkli çəmənlərdə, bağçalarda iş başındadır. Diqqətim bu kiçik canlılardan birinin səhərdən bəri çiçəyin üzərindəki mücadiləsində ilişib qalıb. Bu kiçik varlığın simasında milyonlarla arını Yer kürəsinə bəxş edən Ulu Yaradanın onlara əmrini xatırlayıram: "Dağlarda, ağaclarla və insanların qurduqları çardaqlarda (evlərin damında, üzümlüklərdə) özünə evlər tik (pətekler sal). Sonra bütün meyvələrdən ye və Rəbbinin sənə göstərdiyi yolla rahat, asanlıqla get!.. O arıların qarınlarından insanlar üçün şəfa olan müxtəlifrəngli (ağ, sarı, qırmızı) bal çıxar. Şübhəsiz ki, bunu da düşünüb dərk edənlər üçün bir ibrət vardır!" Və bir də həmin arının simasında Yaradanın bu kiçik canlılara sığdırma bildiklərini, onların fizioloji cəhətdən özlərindən dəfələrlə böyük varlıqlara faydalarını düşü-nürəm. Düşünürəm ki, Ulu Yaradanın şüur bəxş etdiyi biz insanların bəzən 4-6 nəfərdən ibarət ailələri-mizdə yarada bil-mədiyimiz düzəni böyük ailələr şəklində yaşayan, bir-birlərini yalnız qoxuları ilə tanıyan, hər birinin öz işi, əməyi olan, günləri səniyyəbəsanıyeh zəhmətə hesablanan arılar necə də gözəl şəkildə qura bilirlər. Bu bir arının təmsilində milyonlarla arının yaranışını, yaşamını göz önünə gətirirəm: onların yumurtadan çıxmalarını, bu yumurta qabıqlarını yenidən çirtilib həyata boylanan kiçik vücutlarını, qısa bir za-

Arıların balladası...

manda özlərindən böyük-lərdən aldıkları "təlim və təhsillə", sanki illərin zəhmətkeşi olduqlarını düşü-nürəm. Budur, çiçəkdən-çiçəyə o incə qanadlarını ahəstəcə titrətməklə uçuşurlar. Kiçik canları ilə saniyədə 250 dövrə vurur, bir saatda 15 kilometr sürətlə uça bilirlər.

Çiçəklərin şirəsini topladıqca vücutları ağırlaşır, lakin bu onların uçuş cəldliyinə mane ola bilmir. Bu bapbalaca varlıqların çiçəklərdən şirəni sormağ üçün dili, eşyalara toxunub qoxusunu duymağ üçün biğicqları, özlərini qorumağ üçün neşterləri var. Həmin neşterlər insana toxunanda necə acı verir-sə, (Ulu Yaradanın hikməti ilə bu acıda da dərdlərə dərman, çarə var) bu bə-dəndən axan baldan dadanda bir o qədər şirənlilik duyulur.

Çiçəyin üzərindəki mücadiləsini tamamlayıb uçmağa başlayan bu arının gedəcəyi ünvanı düşünürəm. Həyatları pətekədən çiçəyə, çiçəkdən pətəyə qədər olan məsafəyə hesabla-nan arı hara gedə bilər ki? Təbii ki, pətəyə - mənzilinə. Budur pətek Kənardan sadə, çox kiçik bir qutu kimi görünən bu mənzildə ən müasir texnoloji avadanlıqlarla işləyən böyük fabrik və zavodların gündəlik istehsal gücündən dəfələrlə artıq bir iş prosesi var. Bu proses təbii yolla, sadəcə, böyük zəhmətlə gerçəkləşir. Burada heç bir xammal kənardan alınmır. Nə mum, nə süd, nə şəkər, nə də su. Budur, bayaqkı ballada indi pətəyin ətrafında səslənir. Arılar bədənələrindən mum ifraz edib şan hazırlayanların əməyini tamamlamağ üçün pətəyə can atırlar. O şanlarda insanların etdiyindən fərqli şəkildə, metrsiz, xətkesiz, ölçüsüz, lakin çox böyük dəqiqliklə hazırlanan hücrələri öz nektarları ilə doldurmağa, çölün-çəmənin min bir dadda, ətirdə olan çiçəklərindən topladıqlarını insan üçün nemətə çevirmək naminə ilahi bir əmrle uçuşurlar. Pətekə qızğın, bir o qədər də sirli iş prosesi var: balı muma çevirənlər, mumdan şan düzəldənlər, şanı üfufi, şaquli hissələrə bölənlər, hücrələr toxuyanlar. Erkək arılar, sürfə qoyub yeni minlərlə arının

dünyaya gəlməsini gözləyən ana arılar, dünyaya gələn "bacı-qardaşlarını" südle qidalandıran bəsləyici arılar, təmizlik işləri görən arılar, işə tələsən işçi arılar, pətəyin keşiyini çəkən arılar...

Bəli, ölkəmizdə hər il keçirilən "Arıçılıq məhsulları - bal festivalı"nda gördüyümüz çeşid-çeşid bal, bal məhsulları, sən demə, bax belə, minlərlə arının deyışməz süjet xətti üzərindəki həyat tərzindən, zəhmətindən, bir də ki, yorulmadan səsləndirdikləri əmək balladasından hasil olmuş. Dadarkən çiçək ətri duyulan, nərgizi, bənövşəni, ərək, şaftalı, alma çiçəklərini burnuna yaxınlaşdırırmışsan kimi hiss olunan bal... Arıların balladasında da, çiçəyə, ətrə, şirəyə yönələn uçuşlarında da bu gözəl yurdumuzdan aldıkları ilham, bu cənnətməkanın onlara verdiyi güc, ruh duyulur.

Kiçik, lakin böyük hissiyyata malik bu varlıqlar təmiz, oksigenlə bol, günəşli havanı hiss etmədən pətekədən bayıra çıxarlar-mı? Çiçəklərin ətri, güllərin rayihəsini almadan uçuşarlar-mı? Bunlar ol-masa, heç arılar var ola bilməz. Onların gül-çiçəkli yerləri özlərinə məskən seçməsinin də, elə arıçılığın bu yerlərdə daha geniş kənd təsərrüfatı sahəsi kimi formalaşmasının və ildən-ilə inkişaf etməsinin səbəbi Yaradanın bəxş etdiyi bu füsunkar təbiət, əlverişli təbii-iqlim şəraiti, zəngin yem ehtiyatları bazasıdır, digər səbəb isə bu bəxşisi dəyərləndirənlərdir. Arıçılığın inkişafı ilə bağlı imzalanan dövlət sənədlərinin- "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi"-nin, "Azərbaycan Respublikasında arıçılığın inkişafının stimullaşdırılması haqqında" Sərəncamın hədəfi ənənəvi arı cinslərinin yetişdirilməsi, arı ailələrindən yüksək məhsul götürülməsi, arıçıların dövlət maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, arıçılıq məhsullarının ixracının stimullaşdırılmasıdır ki, bunlar artıq reallaşmış. Bu sahə üzrə müxtəlif tədbirlərin, o cümlədən beynəlxalq və yerli əhəmiyyətli elmi-praktik

konfransların keçirilməsi, arıçılara yaradılan münbit şərait - sahibkarların pulsuz dərman preparatları ilə təmin edilməsi, arıçılıqla məşğul olan təsərrüfat subyektlərinə kreditlərin verilməsi, arı yeşiyi, çərçivə (pətek) istehsalı sahəsinin yaradılması, arıçılıq təsərrüfatlarının fəaliyyətini əlaqələndirmək, arıçıların rastlaşdıqları problemlərin vaxtında həllinə nail olmaq son illər bu sahənin inkişafına səbəb olub.

Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən təşkil olunmuş statistik müşahidənin nəticələrinə görə 2024-cü ildə 30601 təsərrüfatda mövcud olan 579,0 min arı ailəsindən 5166,3 ton bal, 132,1 ton mum, 8,5 ton vərəmə, 16,8 ton güləm və 239,3 kq arı südü əldə olunmuşdur. İstehsalçılar üzrə balın 1 kiloqramının orta satış qiyməti 28,6 manat, mumun - 16,5 manat, vərəmənin - 109,7 manat, güləmin - 140,9 manat, arı südünün 1 qramının orta satış qiyməti isə 7,0 manat olmuşdur.

2023-cü illə müqayisədə 2024-cü ildə arı ailələrinin sayı 3,1 faiz azalmış, bal istehsalı 13,5 faiz, güləm istehsalı 88,8 faiz artmış, mum istehsalı 23,5 faiz, vərəmə istehsalı 43,0 faiz, arı südü istehsalı 14,9 faiz, arıçılıqla məşğul olan təsərrüfatların hər birinə orta hesabla düşən arı ailələrinin sayı isə 2,4 faiz azalmışdır. Arı ailələrinin sayında və bəzi arıçılıq məhsullarının istehsalında azalma əsasən arı xəstəlikləri ilə əlaqədar olmuşdur.

Son illər təsərrüfat sahibləri arı ailələrini Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının ərazilərinə köçürürlər. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin məlumatına görə, 2023-cü ilin yaylaq mövsümündə işğaldan azad olunmuş ərazilərə 125 minə yaxın arı ailəsi aparılıb. Bu da öz növbəsində keyfiyyətli bal istehsalı ilə yanaşı, məhsuldarlığın artırılmasına geniş imkanlar yaradır.

...Çiçək, rayihə, musiqi, sevgi... Deyirlər ki, bal min bir dərmanın dərmanıdır. Nə üçün? Nəzər salağ. Əgər dünyada tibbin üzünü ağ edən təbiətin min bir adlı bitkisindən, çiçəyindən hazırlanan dərmanlardırsa, koma vəziyyətinə düşən, ölümlə mücadilə edən insanı bəzi tanış qoxular yenidən həyata qaytarırsa, xəstəliklər var ki, musiqi ilə çox effektiv müalicə olunursa və nəhayət, dünyanı sevgi xilas edirsə, bu dörd ünsürdən yaranan bal niyə də dərmlərin dərmanı olmasın ki?..

Və son olaraq Albert Eynşteyn deyirdi ki, "Əgər arılar yer üzündən yox larsa, insanın, sadəcə, dörd il ömrü qalar. Arı olmazsa, tozlanma, bitki, heyvan və insan olmaz". Odur ki, bu bahar da arıların balladası ilə həyat öz gözəllikləri ilə davam edir

Mətanət Məmmədova

P.S. 20 May-Ümumdünya Arılar Günündə arıların balladasını dinləməklə onların həyatımız üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha anladıq. Və anladıqca bal istehsalının artırılmasının da vacib olduğunu dərk etməliyik. Odur ki, bu sahənin inkişafı üçün əlimizdən gələni etməliyik. Çünki həyatımızda arı və bal əvəzolunmazdır...

Hec kəsə sirr deyil ki, Azərbaycanda ele siyasi, ictimai təşkilatlar var ki, onlar xarici fondlardan qarantlar şəklində maliyyə yardımları alırlar. Həmin vəsaitlərin qarşılığında Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə imicini ləkələməyə, qələbələrinə, uğurlarına kölgə salmağa çalışırlar. Bu sahə üzrə ixtisaslaşmış dağıdıcı müxalifət və onların ətrafında olan trollar böyük həcmdə pullar əldə edikcə, daha böyük həvəslə ölkəmizin milli və dövlətlik maraqlarına yönəlməli fəaliyyətini bir qədər də genişləndirirlər. Bu baxımdan birmənalı şəkildə demək olar ki, AXCP, Müsavat, Real, "Milli Şura" kimi partiyalar və qurumlar Azərbaycanın dövlət maraqlarına deyil, xarici dairələrin mənafeidən çıxış edirlər. Düzdür, son illər xaricdən ayrılan qrantların həcmi bir qədər azalıb. Səbəbi də Azərbaycan dövlətinin bu istiqamətdə sərt qanunlar qəbul etməsidir. Lakin pula hərislik onları müxtəlif vasitələrdən istifadə etməklə maliyyə vəsaitlərini ölkəyə gətirməyə məcbur edir.

Hənsilardır dağıdıcı müxalifətin və onların çetiri altına sığınan sayt və QHT-lərin istifadə etdikləri vasitələr? Araşdırmalar əsasında üzə çıxan faktlar ondan ibarətdir ki, qarant dəllələri ölkəyə qeyri-legal yollarla pul vəsaitlərini gətirmək üçün müxtəlif ölkələrin banklarında fiziki şəxslərin adına hesablar açırlar, bank kartları hazırlayırlar. Sonra da "Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi" (USAID), "German Marşal Fondu", "Freedom House", "National Endowment for Democracy" (NED), "National Democratic Institute" (NDI), Çexiyanın "Prague Civil Society Center" və Avropanın digər təşkilatları həmin hesablara pul vəsaitlərini köçürürlər. Xarici təşkilatlara bağlı məxluqların adamları o vəsaitləri nağdlaşdırıb, bir qismini özlərinə saxlayır, digər hissəsini isə çetiri altına sığındıqları partiya sədrlərinə çatdırırlar. Söz yox ki, qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə küllü miqdarda pul vəsaitlərini keçirmək kobud hüquq pozuntusudur. Təbii olaraq belə hallar aşkarlanan zaman hüquq-mühafizə orqanları üzərinə düşən vəzifələrini icrasını həyata keçirirlər. Əsaslı olaraq artıq qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə pul vəsaitlərini keçirən və ya buna cəhd edən şəxslərin bir qismi həbs olunublar və yaxın günlərdə onların məhkəməsi keçiriləcək.

Qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə pul keçirmək qanuna ziddir və cinayət məsuliyyəti yaradır

Azərbaycan azad, demokratik, hüquqi dövlətdir. Hər bir məsələ qanunla tənzimlənir, problemlər, çatışmazlıqlar varsa, onlar qanunla həll olunur. Necə deyirlər, "Qanun şahdır, şah qanun deyil". Qanunlara qarşı çıxmaq haqlı olaraq cinayət məsuliyyəti yaradır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, artıq qaçaqmalçılıq yolu ilə ölkəyə pul gətirən "Toplum" və Meydan TV-lərin, "AbzasMedia" saytlarının əməkdaşları həbs olunublar. İstintaq orqanları tərəfindən sübuta yetirilib ki, ABŞ-ın "Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi" (USAID), "Milli Demokratiya Fondu" (NED), "Avropa Demokratiyaya Yardım Fondu" (EED), "Internews", "Free-

"Xarici agentlər haqqında qanun"un qəbuluna nə mane olur?

Milli Məclis tərəfindən qanun qəbul edilsə, o zaman dağıdıcı müxalifətin xaricdən qrant almaq fəaliyyətlərinə son qoydular

domNow", "Qlobal Araşdırmaçı Jurnalistika Şəbəkəsi" (Global Investigative Journalism Network), "Amerika Beynəlxalq Təhsil Şurası" (American Councils for International Education), Çexiyanın "Praqa Vətəndaş Cəmiyyəti Mərkəzi" (PCSC), "People in Need" (PIN), "Avropa İttifaqı Müstəqil Media üçün" proqramı (EU4 Independent Media), "Şərq Tərəfdaşlığı Vətəndaş Cəmiyyəti Forumu" (EPCSF), "Niderland Helsinki Komitəsi", "Norveç Helsinki Komitəsi", "Avropa Jurnalistika Fondu" (Journalismfund Europe), "Yeni Demokratiya Fondu" (New Democracy Fund), "Forum 2000", "German Marşal" Fondu və digərləri "Abzas Media" xəbər portalının rəhbərliyinə "demokratik inkişafa dəstək vermək" adı altında böyük məbləğdə pullar ödəyiblər.

İstintaq materiallarına görə, "AbzasMedia" xəbər portalının rəhbərliyi "Signal" və "Protonmail" platformalarında hesablar yaradaraq, beynəlxalq təşkilatların kod adları "Aleks" və "Daisy" olan nümayəndələri ilə qrant layihələri və pul vəsaitləri əldə etmək məqsədində çoxsaylı yazışmalar aparıb, xarici səfərlərində isə onlarla görüşüblər. "Aleks" kod adlı şəxs alyonatatlin@protonmail.com mail ünvanı ilə qeydiyyatdan keçmiş Aleksandra Kirbidir. O Londonda "Birmingem" və "Jagiellonian" universitetlərində təhsil alıb, 2015-ci ildən "Avropa Demokratiyaya Yardım Fondu"nun baş proqram meneceridir. "Daisy" isə daisy@signalmail.org mail ünvanı ilə qeydiyyatdan keçib. Dövlət qeydiyyatına alınmadan bağlanmış qrant müqavilələri çərçivəsində avro və ABŞ dolları valyutalarında ayrılan qanunsuz pul vəsaitləri Gürcüstanda fəaliyyət göstərən "TBC Bank" və "Bank of Georgia" banklarında Ülvi Həsənovun və Məhəmməd Kekalovun adlarına açılmış bank hesablarına köçürülüb. Dəhşət doğuran acınacaqlı hal ondan ibarətdir ki, sözügedən müxalifətin təbliğat maşınının əməkdaşları, eləcə də dağıdıcı müxalifətin təmsilçiləri ölkəmizin iç məsələlərinə dair məlumatları xarici ağalarına ötürürlər. İddialar irəli sürülür ki, guya Azərbaycan da insan hüquq və azadlıqları pozulur, müstəqil mətbuata qarşı təzyiqlər mövcuddur. Ən igrəh doğuran məsələ odur ki, bu üzvləri qara

olmuşlar Qarabağ zəfərinin sevincini yaşayan xalqla eyni mövqedən çıxış etmirlər.

Dağıdıcı müxalifət açıq şəkildə xarici dairələrə agentlik edir

Dağıdıcı müxalif məxluqlar torpaqlarımızın 30 illik erməni işğalına son qoyulmasından pərişan olublar, qəmə-qüssəyə qər qolublar. Mətbuata verdikləri açıqlamalarında, sosial şəbəkələrdə paylaşıqları statuslarında Qarabağın işğaldan azad edilməsinin "yarımçıq qələbə" olduğunu iddia edib, bu yöndə cəfəng, erməni lobbisinin maraqlarına xidmət edən fikirlər qeyd edirlər. Hətta Mozambikdə, Fransada, ABŞ-da, Şimali Koreyada baş verən əcaib-qəribə olaylara münasibət bildirən, bəzi məqamlara xoş hisslərlə təriflər yağdıran dağıdıcı müxalif məxluqlar noyabrın 8-də Xankəndidə keçirilən zəfər paradı ilə bağlı bir kəlmə də olsun fikir bildirmədi. Danışmadılar, dinmədilər, sanki paradın keçirilməsindən, xalqın coşqu ilə meydanlara çıxıb qürurlu anları şadlıqla qeyd etməsindən xəbərsizdirlər. Yəni qulaqları kar, gözləri kordur. Belə müxalifət şübhəsiz ki, satqın və xəyanət yolu tutan müxalifətdir. Hansısa Avropa dövləti belə hallar yaşasaydı, söz yox ki, həmin müxalif partiyaların dövlət qeydiyyatları ləğv edilər, rəhbərliyi isə həbsə atılardı. Nə edək ki, Azərbaycan dövləti humanist və xeyirxah missiya həyata keçirən dövlətdir. Qanunlarımız pərdəarxası xarici dairələrə agentlik edən dağıdıcı müxalif partiyalara qarşı hüquqi tədbirlər görməyə imkan vermir. Lakin hesab edirik ki, vaxt çatıb, artıq xaricə agentlik edənlərə qarşı qanunvericiliyin tələbləri çərçivəsində hüquqi tədbirlər görülməlidir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bir sıra Avropa dövlətlərində və ABŞ-da, həmçinin keçmiş sovetlər birliyi ölkələrində "xarici agentlər haqqında qanun" qəbul edilib.

Qanun qəbul edilərsə, xarici maraqlı dairələrə agentlik edənlərin meydanları daralar

"Xarici agentlər haqqında qanun" ABŞ-dan sonra Fransa və Böyük Britaniyada qəbul edilib. 2012-ci ildə Rusiyada, 2017-ci il də isə Macarıstanda qəbul olunub. Norveç, Belçika, Niderland və digər Avropa ölkələri də oxşar qanunu qəbul ediblər. Gürcüstan dövlətinin "xarici agentlər haqqında qanun" layihəsini qəbul etməsi ilə ölkədə qarşıdurmalar yaşanıb. Layi-

hənin müəllifləri hakim "Gürcü Arzusu" partiyası qanun icrası ilə ölkədə kök salan xarici agentlərin sıralarının seyrəlməsinə gətirib çıxaraçaq. Gürcüstanda bir sıra KİV-lər, siyasi partiyalar, onlayn media, QHT-lər açıq şəkildə xarici dövlətlərdən maliyyələşir və maliyyə aldıkları dövlətlərin bəzi maraqları çərçivəsində çıxış edirlər. Bu isə hökuməti ciddi narahat edir. Gürcüstan parlamentinin qəbul etdiyi qanuna görə, Gəlirinin 20%-dən çoxunu "xarici qüvvələr"dən əldə edən hər hansı təşkilat "Xarici Qüvvələrin Agentlərinin Reyestrində" qeydiyyatdan keçməlidir, əks halda 25 min lariyə (16 min AZN) qədər cərimələnəcək. "Xarici qüvvələrin agentləri" hesab edilənlər illik gəlir bəyanamələrini mütləq təqdim etməlidir. Ədliyyə Nazirliyinin "xarici qüvvələrin agentləri" hesab etdikləri təşkilatları araşdırmaq və sənədləri əldə etmək səlahiyyətinə malikdir. Gürcüstan dövlətinin qanun qəbul edilməsi ilə bəzi Avropa və ABŞ-ın siyasi dairələri hökumətə qarşı ciddi təzyiqlər göstərdilər. Hətta 4-5 QHT-yə ayırdıqları 43 milyon ABŞ dolları ilə Tbilisinin mərkəzində aksiyalar təşkil etdilər. Bir neçə ay çəkən aksiyalar nəticəsiz qaldı. Dövlət hər cür təhdid və təzyiqlərə baxmayaraq ölkənin mənafeinə xidmət edəcək qanunun qəbulundan imtina etmədi.

Bir sözlə, görünən ondan ibarətdir ki, əksər ölkələr müxtəlif şəbəkələrin əlində oyuncağa çevrilən fiziki və hüquqi şəxslərin vaxtında işə edilməsi üçün müvafiq qanunvericilik aktları qəbul edirlər. Halbuki, həmin ölkələrin əksəriyyəti, qara qüvvələr rolunda çıxış edirlər. ABŞ və Avropanın bəzi ölkələri Azərbaycan kimi güclənməkdə olan dövlətlərin uğurlarına, qələbələrinə kölgə salmaq üçün dağıdıcı müxalifətdən alət olaraq istifadə edirlər. Bu istiqamətdə milyonlarla maliyyə vəsaitləri xərcləməkdən çəkinmirlər. Ona görə Azərbaycan dövləti vaxt itirmədən beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq "xarici agentlər haqqında qanun" un qəbul edilməsinə nail olmalıdır. Əgər belə bir qanun qəbul edilərsə, xarici maraqlı dairələrə agentlik edən AXCP sədri Əli Kərimli, "Milli Şura"-nın rəhbəri Cəmil Həsəni və digərlərinin meydanları daralar. Onlar hər an işə olunaraq həbs edilə biləcəklərini dərk edib, ayaqlarını kənara atmaqdan və satqıncılıq etməkdən, xəyanət yolu tutmaqdan çəkinərlər. Əgər məsləhət olarsa, o halda biz Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə təqdim etmək üçün beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan "xarici agentlər haqqında qanun" hazırlaya bilərik. Qanun qəbul edilsə, bir sıra çatışmazlıqlar aradan qaldırırlar və bu da cəmiyyətdə məmnunluq yaradır.

İLHAM ƏLİYEV

Bitki südünə maraq niyə artıb?

Yusifova deyib. Diyetoloq sözlərinə belə davam edib: "Bu marağın artmasının bir neçə əsas səbəbi var:

Laktoza qarşı dözümsüzlük və həzm problemləri

İnsanların əhəmiyyətli bir hissəsində laktoza dözümsüzlüyü müşahidə olunur. Bu, süd şəkəri olan laktozanın həzminin çətinləşməsi ilə bağlıdır. Laktozaya həssas olan insanlar üçün badam, yulaf, düyü və soya südü daha yaxşı həzm olunan və şişkinlik yaratmayan alternativlərdir.

Vegan və bitki əsaslı qidalanma tendensiyaları

Dünya miqyasında vegan və vegeterian həyat tərzini seçənlərin

sayı artır. Bu insanlar heyvan mənşəli məhsullardan uzaq durduqları üçün bitki südünə onların əsas qida qaynaqlarından birinə çevrilib.

Qida allergiyaları və sağlamlıq məqsədli seçimlər

Bəzi insanlar inək südündə olan kazein və digər proteinlərə qarşı allergiyaya malikdir. Bu səbəblə, bitki südünə onlar üçün həm təhlükəsiz, həm də sağlam alternativdir. Bundan başqa, xolesterin səviyyəsini tənzimləmək, dəri problemlərini azaltmaq və antiinflama-

tuar təsirlər səbəbi ilə də bu süd növlərinə üstünlük verilir.

Dad müxtəlifliyi və istifadədə rahatlıq

Bitki südləri təkcə sağlamlıq deyil, həm də dad baxımından zəngin seçimlər təqdim edir. Xüsusilə yulaf südü kofelərdə, badam südü smuzi və səhər kokteyllərində, kokos südü isə desert və Asiya yeməklərində geniş istifadə olunur. Nəticə olaraq, bitki mənşəli südlərə maraq həm sağlamlıq ehtiyacları, həm də qida mədəniyyətindəki dəyişikliklər səbəbindən yüksəlməkdədir. Bu tendensiya gələcək illərdə də davam edəcək və istehlakçılara daha fərqli və zəngin seçimlər təqdim olunacaqdır.

Ayşən Vəli

Çayçılıq və Azərbaycan: niyə gerilədik?

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

21 may Beynəlxalq Çay Günüdür. Çay Günü'nün qeyd olunması təşəbbüsünün mənşəyi 2005-ci ildə Hindistanda keçirilən Çay Konfransına əsaslanır. Bu konfransda irəli sürülən bəyannamə təhlükəsizliyi, torpaq mülkiyyətini, tənzimlənməmiş rəqabəti, sosial təminat və yaşayış minimumunu tənzimləmək üçün işçilərin və kiçik biznesin qorunmasına xidmət edirdi. Hindistanın Çay Şurası BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatına Çay Günü'nün qeyd edilməsini təklif etdi. Çay əkinçiliyinin geniş yayıldığı ölkələrdə Beynəlxalq Çay Günü dekabrın 15-də qeyd olunsa da, BMT çay gününü mayın 21-də qeyd edir.

Çayın vətəni Çin hesab edilir. Çayla bağlı ilk xatirələrə təxminən 5000 il bundan əvvəl Çin əlyazmalarında rast gəlinir. Rəvayətə görə çayın dəmlənməsi e.ə. Çin imperiyasında baş verir. Çinin ilk imperatorlarından biri olan Şen Yunq çay bitkisinin təsadüfən qaynar suya

Azərbaycanda çay daha çox Lənkəran, Astara, Masallı, Zaqatala, Kah və Balakən rayonlarında becərilir. Azərbaycana ilk dəfə 1912-ci ildə Lənkəran bölgəsinə gətirilən çay tropik bölgələrdə və bol yağışlı və isti iqlimi olan ərazilərdə bitir. Ölkəmizdə sənaye miqyaslı plantasiyaların salınmasına 1932-ci ildən başlanılıb, ilk çay zavodu da Lənkəranda tikilib. Azərbaycan çayı xüsusilə Azərbaycanın cənub bölgələrində yetişdirilən çay növüdür.

məqsədi ilə tədbirlər görülür, 1976-cı ildə Lənkəran rayonunda tutumu 52 milyon kubmetr olan Xanbulançay, 1986-cı ildə Masallı rayonunda tutumu 46 milyon kubmetr olan Vileşçay su anbarları tikilərək istifadəyə verilir. Həmin dövrdən etibarən çay plantasiyalarının sahəsi genişləndirilərək 13,4 min hektara, yaşıl çay yarpağı istehsalı 34,5 min tona çatdırılır. Eyni zamanda, ölkədə çay yarpağı emal edən 14 müəssisənin və 2 çayçəkici fabrikinin tikilməsi ildə 45 min ton çay yarpağının emalına imkan yaradır, ölkə əhalisinin quru çaya olan ehtiyacının 65-70 faizinin yerli istehsal hesabına ödənilməsinə təmin edir.

Lakin 1990-cı illərdən etibarən ölkədə çay sahələri və istehsalı tədricən azalmağa başladı və 2010-cu ildə çay plantasiyalarının sahəsi 587 hektara, məhsul istehsalı 545 tona düşdü. Bu vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün bir çox tədbirlər görüldü, "Çayçılıq haqqında" Qanun, çayçılığın inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə Dövlət Proqramı qəbul edildi. Qeyd edilən dövrlə müqayisədə çayçılıq Azərbaycanın kənd təsərrüfatında öz çəkisini itirib. Çay plantasiyaları 20 dəfəyədək azalaraq, təxminən 2000 hektara qədər aşağı düşüb. Azərbay-

düşməsinin şahidi olur. Əvvəlcə dərman məqsədilə istifadə edilən çay Çində zamanla ticarət obyektinə çevrildi. Sonralar Çin mədəniyyətini öyrənməyə gələn yapon rahibləri burada çayla tanış olur və bu möcüzəvi bitkini öz ölkələrinə aparır. Yaponiyadan Hindistana və İrana yayılan çay Avropa torpaqlarına yalnız 17-ci əsrdə gəlib. Hollandiya, Fransa, İspaniya və İngiltərə çayla tanış olan ilk Avropa ölkələri olur, 18-ci əsrin əvvəlində artıq bir çox xalqlar çayla tanış oldu.

Öz tarixi təkamülündə müxtəlif dəyişikliklərə məruz qalan çay içkisi qədim Çində tez həlledilən formada istifadədən tutmuş dövrümüzdə kofeinsizləşdirilmiş soyuq çay, hətta üzvi çay (ekoloji cəhətdən təmiz ərazilərdə becərilən bitki ibtidai dövrlərdə olduğu kimi emal edilir) formalarına qədər inkişaf edib. Növündən, istehlak formasından asılı olaraq bu gün dünyanın bir çox ölkəsində çay ən populyar içki növüdür. Çay istehsalında liderlik Çinə məxsusdur. Hindistan, Keniya, Şri Lanka, İndoneziya və Vyetnam ən çox çay istehsal edilən ölkələrdir.

SSRİ-nin çay bazarında Azərbaycan çayının yeri

Azərbaycan sovet imperiyasının tərkibində olduğu 1970-1980-ci illər ərzində ölkəmizdə 36 hektar çay əkilib və 34 ton çay istehsal edilib. Həmin dövrdə parallel olaraq 15 zavod tikilib istifadəyə verilib. Azərbaycanda yerli çay istehsalı 1980-ci illərin ortalarında pik həddə çatdı. O zaman istehsal 8,6 min ton, çay kollarının sahəsi isə 13,4 min hektar idi. 300 milyon əhalisi olan SSRİ-nin çaya olan tələbatının 8-10 faizi Azərbaycan çayı hesabına ödənilirdi. O dövrdə Azərbaycanın cənub bölgəsində 10-dan çox çay emalı zavodu vardı. Eyni zamanda, Bakıda və Lənkəranda minlərlə fəhlə işləyən iki böyük çay qablaşdırma zavodu fəaliyyət göstərirdi.

1970-1980-ci illərdə daha da sürətlənmiş çay əkinlərinin suvarma suyunun tələbatının ödənilməsi

canda hər il 10 min tondan artıq çay içilir. Bunun cəmi 5 faizi ölkədə istehsal olunur. Ekspertlərin fikrincə 1 ha çay plantasiyasının salınması və becərilməsinə 30 min manatdan artıq vəsait lazımdır.

2025-ci ilin yanvar-fevral ayları ərzində Azərbaycanda 1540.6 ton çay istehsal edilib. Çay istehsalı ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 21.7% azalıb. Cari ilin ilk 2 ayında Azərbaycandan 1 milyon

105.9 min ABŞ dolları dəyərində 122.9 ton çay ixrac edilib. Çay ixracı 2024-cü ilin yanvar-fevral ayları ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 20.8%, həcm ifadəsində isə ifadəsində 24.5% artıb. Çayın 1 kiloqramının orta ixrac qiyməti qiyməti 15.3 manat, orta idxal qiyməti isə 10.4 manat təşkil edib. Ötən ay Azərbaycanda 500 qramlıq yerli çayın orta satış qiyməti 12 manat 54 qəpik, 500 qramlıq idxal çayının orta pərakəndə satış qiyməti isə 13 manat 25 qəpik təşkil edib. Həssas dövrdə ölkəyə 18 milyon 610 min ABŞ dolları dəyərində 3047 ton çay idxal edilib ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 2.1 dəfə, həcm ifadəsində isə 73% artıb.

Çay nədir, say nədir?

rasimimiz bir çox ölkədən fərqli həyata keçirilir. Elə bu səbəbdən də çayımızın dadı ilə bağlı olduqca müsbət fikirlər söylənir. Bəzi ölkələrdə qaynadılan, bəzi ölkələrdə elə stəkanda dəmlənən quru çay bizim mədəniyyətimizdə çini, şüşə çaydanda, vam odda və oda birbaşa təmas etmədən dəmlənir və dadının, ətrinin təkrar olunmazlığı da həm dəmləmə üsulundan, həm də çaya əlavə edilən xüsusi qoxulu bitkilərdən (hil, darçın, mixək, meyvə və gül qurusu) qaynaqlanır. Azərbaycan mədəniyyətində çay armudu stəkanda servis edilir, yəni mütləq limon və çeşidli mürəbbələr təklif edilir.

Yaxın günlərdə Çində rəsmi səfərdə olarkən Prezident İlham Əliyevlə çinli jurnalist arasında da çayla bağlı maraqlı bir dialoq reallaşmışdı. Çayın vətəni olan Çində, çayı ən çox istehlak edən millətlərdən birini təmsil edən çinli jurnalistdə Azərbaycan çayına, çayı müəvəzə etmək üçün istifadə edilən dəmir stəkan tutacağına qarşı maraq oyandı. Onun suallarını Prezident İlham Əliyev səmimiyyətlə cavabladı. Azərbaycan çayı içən çinli jurnalist dadını çox bəyəndiyini ifadə etdi.

Milli mədəniyyətimizə görə evə gələn qonağa ilk olaraq çay təklif edilir, qonağın çaya ehtiyacının olub-olmamasından asılı olmayaraq istisnasız olaraq bütün evlərdə qonaq mütləq çay süfrəsi ilə qarşılanır. Əksər Azərbaycan evində süfrədə daim çaya hazır çeşidlər olur, çünki milli ənənəmizdə mürəbbələr, şirniyyatlar, meyvə quruları və s. çay servisinde əhəmiyyətli sayılır. Çay Azərbaycanın qədim adətlərindən biri olan elçilik mərasimində də xüsusi çəkiyə malikdir. Məclisdə qonaqlara çay servisi gözlənilir, əgər qız bu elçiliyə razıdırsa qonaqlara şirin, razı deyilsə sadə çay servis edilir. Acı çayı içən qonaqlar qızın razı olmadığını, şirin çay dadan qonaqlar isə razılığını öyrənmiş olurlar.

Lalə Mehralı

İri doğulan uşaq daha sağlam sayılır?

Həkim mühüm məqamları açıqladı

“Çox böyük uşaq makrosomiya adlanır. Bu, 4000 qram, yəni 4 kq üstündə olarsa, böyük uşaq sayılır. Bunun ana tərəfindən də, uşaq tərəfindən də ziyanları var”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında cərrah, mama ginekoloq Ləman Əliyeva deyib. Ləman Əliyeva sözlərinə belə davam edib: “Ana tərəfdən, məsələn, normal doğuşu çətinləşdirir. Çox nadir hallarda belə doğuşları normal doğuş kimi həyata keçirirlər. Əsasən keysəriyyə əməliyyatı olur. Əgər normal doğuş olsa belə, ananın zədə alması, aralığın cırılması ilə nəticələnə bilər. Doğuşdan sonra böyük uşaq olarsa, uşaqlıqda təbii ki, ölçüsü böyük olur. Uşaqlığın yığılmasında problemlər yaranır. Doğumdan sonrakı qanaxmalar baş verir. O

doğuşun çətin keçməsi ilə bağlı anada psixoloji problemlər yarana bilər. Döl tərəfindən də, yəni də doğuş yollarından keçən zaman, çətin doğuş zamanı uşaqlarda da problemlər baş verə bilər. Çiyinlərin distosiyası yəni baş doğulur, çiyin qalır, çıxartmaq çətin olur. Şəkərli diabetli analar əsasən böyük uşaqlar doğur ki, onlar daha sonra hipoglikemiya keçirirlər. Gələcəkdə belə uşaqlarda artıq çəki və metabolik sindrom olur. Və “kök uşaq sağlam uşaqdır” deyimi düzgün deyil. Yanlıştır. Uşağın köklüyü və ya ariqlığı ilə deyil, sağlamlıq vəziyyəti ilə düzgün qiymətləndirmək lazımdır”.

Ayşən Vəli

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Məktəblərdə “Son zəng” bu tarixdə keçiriləcək

Orta ümum-təhsil məktəblərində “Son zəng” tədbirlərinin keçiriləcəyi tarix açıqlanıb. Məktəbə-qədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyindən SİA-ya verilən məlumata görə, 2024-2025-ci tədris ilinin bütün dövlət ümumi təhsil müəssisələrində “Son zəng” tədbirləri iyunun 14-də keçiriləcək.

Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar xidmətinin əməliyyat aparatının əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində Şəki penitensiar müəssisəsinə mobil telefon keçirilməsinin qarşısı alınıb. Bu barədə Penitensiar xidmətdən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Məhkum Ruslan Məmməd oğlu Əhmədovla görüşə gəlmiş həyat yoldaşının üzərinə baxış keçirilən zaman idman ayaqqabısının daban hissəsində xüsusi üsulla gizlədilmiş 1 ədəd “BM 222” markalı mobil telefon aparatı, 1 ədəd danışiq kartı və 1 ədəd elektrik qidalandırıcısı aşkar olunub.

Faktla bağlı araşdırma aparılır. “Cəzaçəkmə müəssisələrində və ya

Qadın həbsdəki ərinə ayaqqabısının içində telefon ötürmək istədi...

istintaq təcridxanalarında saxlanılan şəxslərə qadağan olunmuş əşyaların verilməsi və ya ötürülməsinin cinayət məsuliyyətinə səbəb olduğu bir daha vətəndaşların diqqətinə çatdırılır”, - məlumatda qeyd edilib.

ELAN

Bakı şəhəri Məktəb Lisey Kompleksi tərəfindən Mərdanova Elmayə Nofel qızına verilmiş B601874 nömrəli Attestat itdiyi üçün etibarsız hesab edilsin.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN KEYSERİYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000